

הענין הזה על צל"ג אמור. הנהגה וזמון המצוה
ובזמן סילוק מחולציו

האון הנהגה יצקת האיסור

במ"א תהנות וקצת ביאורים על המניני ארץ במ"א

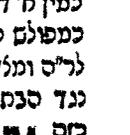
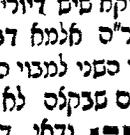
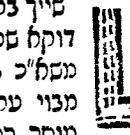
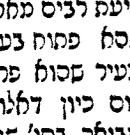
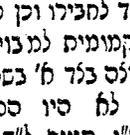
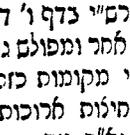
זהו ראשון וכו' כל"ל : תרפ"ט ס"ק ז' במור משמע אפי' וכו'
כל"ל : תרצ"ג ס"ק ז' כמ"ג ס' קל"ט ס"ג וכו' במרדכי ע"ש
כל"ל. ס"ק ד' ואם כשמיט סקורא חיבות וכו' כל"ל : תרצ"א ס"ק ז'
וכ"פ רמ"מ ס' ס"א ס"ק ס' בתשובת רמ"מ מס' י"ז דין ס' :

אחיט צ"י חוקו ואמרו : ופועל ידונו מל"ז : ויהי טעם וכו' : בריף רחמנא . דסייען עד כען

תיקון עירובין

הנה אמרתי להעלות על הכתב מה שראיתי באיזה עיירות תיקון עירובי העיר שלא כד"ן . ותקנתי בעוה"י :

וזה ילא ראשונה . מה שתיקנו בכל מקום שהפירטה פחותה מעשר בלתי . ואפי' הם הרבה וכלל הולדיו . לפ"ד לא יפה עשו דמבואר
במ"א ס' ס"ג צ"ג ס"ק י"ח ובמ"א ס"ק כ"ו דמבואר דידן מעילין עליהם חומרא דחלז וחומרא דמבוי ובמבוי מפולג בעין דוקא
לורת הפתח אפי' בפחות מעשר וכיון שפרולים זה כנגד זה הוי כמפולג . הגם שבתשובת מהרי"ט (ס' ל"ד) כתב דמבואר של עיר דין חלז יש
לו מ"מ מי יבוא להקל נגד האחרונים . ועוד דלכן העורר כתב בס' שם"ה דאפי' חלז אי בקעי בה רבים פירלחו בל' . ועוד דאפי' מהרי"ט
צ"י עכ"פ שני לחיים . ע"כ נראה דבכל מקום שיש פירטה בשני לדדים לא מיבעיא זה כנגד זה דהוי כמפולג וצ"י מלך אחד אלא אפי'
בשני לדדים בעקמומית כגון מזרח ודרום בעי ג"כ ל"ה מלך אחד כד"ן מבוי עקום ולא הותר לחי רק כשהפירלות מלך אחד דלא הותר בלתי אפי'
בסרבה פירלות מלך אחד . ואין להקשות דהא הוי ליה מבוי עקום כמין ח' כמבואר בס' ס"ג סעיף ל"ג דכל שמעמיד פס רחב ד' אמות
באמצע דמן הפס עד כותל האמצעי שיש לו דין מבוי עקום וס"ג כיון שיש בשני לדדין פירלות ויש בחורף הבית שבין שני הפירלות ד' אמות
כמין ח' . זה אינו דהא קו"ל דעומד מרובה על הפרך מהיר במבוי ק"ו מחלז כמבואר
ואם קן לכאורה לא היה לריך שום תיקון בפירטה הפחותה מעשר והעומד מרובה .
לריך תיקון בעקמומיתו אמאי הא לא מלינו מחילה לאיסור כמבואר
כעין לורה זו לא היה לריך תיקון כיון דעומד מרובה ומה"ט
דס"ג בעיר' דף ו' משום דקא בקעי בה רבים אבל אי לא
מרובה רק כיון שבקעי בה רבים ונכנסין בזה ויולאין בזה אחי בקיעט
רבים ומבטלין מחילות דדוקא בחלז לא מייק בקיעט רבים דקו"ל חלז שרבים נכנסים בזה ויולאים בזה רס"י גמור כמבואר בס' ס"ג בע"ז
ס"ק ג' . אבל במבוי מבטל בקיעט רבים ולהכי לריך תיקון . ולזה נראה דדוקא במבוי עקום שיש דיוורין בכל ד' כזה
כמין ח' דוקא שיש דיוורין כזה
כמפולג לר"ה אלמא דבעין
לר"ה ומלך בשני למבוי האחר
נגד הכתוב שבתלם לא הוי
כזה ודאי דהיה
מחיל' לאיסור' ודוקא בזה דמבואר בס' ס"ג סעיף כזה
כשאין דיוורין כנגדו נראה דמותר משא"כ כשהעיר פרולה
אמר כד"ן מבוי עקום כל"ל : ועוד ראיתי שחזקוני הקיים של לורת הפתח
רוחשו בפנים . והא ודאי לאו
לאו כלום הוא דדבר המוקף כמאן דמליא דמי . וחסו פשוט אי"ל לראי' :

עוד ראיתי שחזקוני הלחי של ל"ה צעמוד שבולט למעלה מן הארץ הרבה במסמך . ונראה דכומקין עלמן אף שאין הלחי מגיע לארץ כיון שהעמוד
מגיע לארץ כמ"ג ס"ק כ"ח. אמנם נראה דלריך שיכא בחורו בליטה של העמוד שחכה בולט מן הכותל טפח כמבואר בס'
ס"ג סעי' ד' דכל שהוא מנוף הכתלים לריך שיכא בו רוחב טפח כמ"ג ס"ק כ"ח. אמנם נראה דלריך שיכא בחורו בליטה של העמוד שחכה בולט מן הכותל טפח כמבואר בס'
ריתוק יותר מג' טפחים : עוד ראיתי שהקיים של ל"ה רחוקים מהכתלים שלשה טפחים . והנה ס"ד דל"ה כשר ברחוק מהכותל ג"מ ח"כ י"ל
מהא שכתבו בס' בעירובין דף י"א ב"ה איפכא דמקשו דל"ה סיכגי בלתי מכאן . ואי ס"ד דל"ה כשר ברחוק מהכותל ג"מ ח"כ י"ל
דשאיבעיא הוא ברחוק מהכותל דלא מהני משום לחי רק משום ל"ה עכ"ל : אמנם נראה דדוקא ברחוקים שני הקיים ששני הכותלים
יותר מג"ט או פסול דפתח לריך שיכיה סמוך לבית וכשהדיים בוקעין בשני לדדים ומבטלין ההתחברות להבית ואין זה ל"ה . אבל כשבולט
אחד הוא סמוך לבית ובולט אחד רחוק כשר . וראי' מסוכס דבעי ל"ה בדופן ג' אף שמלך אחד אינו נסמך לדופן כלל ועוד דכי לא יועיל ל"ה בדופן
שלישי : אכן מהמ"א ס' ס"ג ס"ק כ"ח שכתב דאין ללמוד מל"ה רכוסה דחומרא בעלמא הוא נסמך ראייה הראשונה . אבל לא ידעמי מנין
לו זה דבסוכה סומרא בעלמא הוא . וקושייתו שם בל"ה לא קשה מה שהקשה דליהוי הכותל בעלמא ל"ה כמו בסוכה . דהכל כיון דהכותל ארץ
ד' אמות אינו כידון משום לחי וצ"ה בעינן לחי מכאן משא"כ בסוכה דאין כותל ג' רק טפח :

עוד נראה דמותר לחבר הלחי להחתיכות כשרים שבולטין מלידי הכתלים כל שאין בין זה לזה ג"מ עד לארץ משום לבוד ואף שזה יולא וזה
ככנס . ואין להקשות מהא דאמרין בעירובין דף י"א בפסחי שמאי דלית לכו שקפי ופירש"י דהיינו אכן ככנס ואכן יולא ואין זו ל"ה
ע"ש . נראה דלא דמי דהא כה"ג ממע אמרינן במס' מנחות דף ל"ג גבי מנחה דפתחי שמאי אין חייבין במנחה . ובהא דלית לכו שקפי איכא
ב' פירושים דיי"ל דוקא כשפני הכותל אינו שום כמו פירש"י ויי"ל דאפי' שפני הכותל שום מ"מ כיון דלית לכו שני מנחות ומשקוף בכל
הטפחים אינה חייבת במנחה . וכ"פ הש"ע דבית שאין לו שני מנחות ומשקוף פטור מהמנחה ואף שבמ"ו הביא בשם הטור בפירש"י מ"מ
עין צ"ב שכתבו שני הפירושים . גם בחידושי הרמב"ם לעירובין דף ה"ל שכתב בהדיא דאפי' כשפני הכותל שום כל דלית ליה ב' מנחות
ומשקוף פטור . ובעירוב כה"ג ודאי דידון משום ל"ה דאפי' לעמוד מהכותל כשר כמ"ג ס"ק כ"ח . ועוד דנראה במש
שיש חילוק בין עירוב למנחה דבעירוב כשר כשיש ל"ה בקיים וקוידרסין ואף כשיש בהקיים חסיכות מהחומרה זה ככנס וזה יולא ובמנחה אין ל"ה
מחייב במנחה דאלת"ה אמאי לא עבדינן מנחה בכל מקום שעושין ל"ה משום עירוב דהא שערי עירוב ג"כ חייבים במנחה אלא ודאי דזהו
הספד שצ"ן עירוב למנחה דמנחה בעינן פתח ממע ובעירוב כשר אף ל"ה משום כפי פתחי שמאי ו"ה אינו חייב מנחה משא"כ בעירוב דסני
בל"ה כשר בקיים וקוידרסין אף שהקין דומין ממע לפסחי שמאי שיש בהן ענפים ויולאין ונכנסין כשר דהיינו דפתח לא הוי ל"ה מיכא הוי וכו'
פירש"י א' בהדיא ב"ה אשכחיהנו רב אמא ח"ל ואל"ה ובקעה מכאן וקנה מכאן סיכא איכא שקפי דהיינו מנחה . וי"ל דבפתח אפי' יהי' פני
כפתול

עם הכתלים, והיכרה א"ל במשקוף, אלא שיסחוס וימטע את החלל. **7** ← **כה** העמיד הקנים אחורי כותלי המבוי בין בסמוך ובין שהרחיקן ג"ע, פסול, שכותלי המבוי חולצין ומסלקין את הקנים, ואפי' אם העמיד הקנים משוך למזרח קלה כזה (ע) לא אמרינן דלוי"ה יחשב כמחילה שהרי לוי"ה באויר פשיט ג"כ מחילה לענין כלאים, ונמלא דהמבוי יש לו מחילה נגד פתחו ואף אם יש אויר קלה בין כותלי המבוי עד לוי"ה, יתכשר מדין לבד או בעוממ"ה, נראה דז"א דלענין שבה לא חשיב לוי"ה באויר, וכיון שצ"י ראשי הלוי"ה הן כנגד אויר לא חשיב מחילה לענין שבת, וכמשי"כ לעיל ס"ק י"ד, ומיהו במבוי רחב ל"י אמה ועשה לוי"ה והעמיד פס לארכו של מבוי גבוה וי ארכו כדרך המבוי פחות משהו, שאינו מגיע רק עד כנגד קנה העליון, ולא תחתיו, נראה דלא נתבטל לוי"ה, כיון שהקנים הן בהכשר בכל ז'ל, ולא איכפת לן מה שאין ללוי"ה אויר ד' טפחים לפנים וכמשי"כ לעיל.

כז כ"י צ"י מקו"ח צתיקון עירובין, שאין להעמיד קנה לוי"ה במקום מוקף ד' מחילות דכסתום דמיו, ויש לעי' היכי דמי אי שאין המקום המוקף בולט למבוי כזה (ק) מאי איריא ד' מחילות אף שאינו מוקף כלל פסול שהקנה אחורי הכותל, ואינו אלא כמניח קנה ע"ג כותלי מבוי, ואי שמקום המוקף בולט לפנים המבוי כזה (ק) א"כ הכותל בעלמא נידון משום משקוף, וע"כ כונה הענין שהכותל פרוץ קלה וקנה העליון של לוי"ה נמשך כנגד מקום הפרוץ, כזה (ק) דאם לא היה המקום מוקף ד' מחילות אלא היה עשוי כזה (ק) הוי שפיר לוי"ה, אבל השתא שהוא מוקף חשיב כגדור ומסולק הלוי"ה, אמנם ל"ע דאדרבה הלוי"ה מחילה מעליה ונתחלק המקום המוקף זה מזה, שהרי לוי"ה עושה סילוק מחילות לענין עוממ"ה וכמשי"כ סי' ג' ס"ק כ"ד, מיהו אם אין לוי"ה מגיע עד הכותל ולריך לדון משום עוממ"ה, י"ל דאדרבה נידון בעוממ"ה של המחילות ואין כאן לוי"ה, אמנם עוממ"ה אינו דין על הפרצה כסתום אלא הוא דין על המקום שלפני המחילה שהוא כגדור, ולוי"ה הוא מחילה בפועל, וכיון שלוי"ה מפסיק בין המחילות שפיר הוי הפסקה, ובדין הוא שחשב לוי"ה [ואף דין עוממ"ה נוכח לדון, וחשיב כהעמיד לוי"ה בבית לחלקה, שאין עוממ"ה עושה סילוק מחילות], ודברי המקו"ח צ"ת.

כח שו"ע ס"ג סי"א, ואפי' לא נעץ אלא ד' קונדסין ד' רוחות ועשה לוי"ה ע"ג כ"י נראה דלריך שיכא הקנה ע"ג קר משובי הקונדסין, ומשתמש עד כנגד הקנה וכמשי"כ סי' ג' וכיון שנעשה רב"י גם בין הקונדסין שפיר איכא שקפי לכל לוי"ה שבכל ד' רוחות, אבל אי עובי הקנה ימלא כל עובי הקונדסין, א"כ כיון שחך הפתח חשיב כרמלית בפחות לרמליות, א"כ לא נעשה רב"י רק מחוד הפנימי של הקונדסין לכל ז'ל, א"כ אין כאן שקפי בפנים, שהרי הוא כאילו מוקף מחילות בפנים, ועוד שהרי המשקפים העומדים במקום שאין מתירין הרי הוא כלוי"ה באויר שאינו מועיל לענין שבת וכמשי"כ לעיל, ואי מלא בקנה כל עובי הקונדסין, לריך להעמיד קנים אחרים אלא הקונדסין ויניח מעט מהקונדסין לז' פנים, וכשיעשה כן בצפון ודרום, יתכשר גם מזרח ומערב ע"י שפתי הקונדסין הצולעין מהקנים שהעמיד, וצ"י מ"צ ס"ס שמי' כ' צ"ס אחרונים ז"ל לתקן עלטול תחת הגג הצולע ונשען על העמודים לז'ל הרחוב להעמיד עמודים אלא הבית ויהי לוי"ה מג' זדדין יעו"ש ולפי האמור לא מהני עדיין העמודים שיטעמו כיון שהגג ממלא כל עובי העמודים, ובין העמודים ישאר כרמלית, כיון שפתוח לרמליות, א"כ אין כאן שקפי, אלא לריך להעמיד קנה אלא הכותל, וקנה כנגדו אלא העמוד, ויניח שפת העמוד ויהי שקוף לרוח שלז' הרחוב, ומיהו היכי דהתקרה הוא בדין פ"ת א"ל לז'ל, דבין העמודים שלז' הרחוב יהי מותר, מחמת פ"ת כיון שיש כאן ג' מחילות, וא"כ שפיר איכא שקפי לז' רוחות אחרי שהעמיד קנים אלא כותל הבית, ומשי"כ שם שלריך שהעמוד שאלל הבית יהי מכון כנגד עמוד שאלל הרחוב, לכאורה גם אם אינו מכון לית לן צ"י והוי לוי"ה צאלכסון.

וב' המ"צ שם צב"ל דאפי' לדעת הרמב"ם מהני, אע"ג דארכו יתר מ"י כיון שאין רחבו י' הו"ל ג' מחילות מעליות, ואחת יתר מ"י, מותר אף לדעת הרמב"ם, ומבואר מדבריו, שמקום שעשו

י' על כ' יתיר צלוי"ה ד' רוחות לחשיב כז' מחילות שלמות זמני שיתיר צלוי"ה אף ביתר מ"י וכמשי"כ המ"מ צדעת הרמב"ם, וז' תמוה מאד, דנראה פשוט דכל שפרוממ"ר מדי רוחות אינו נ"י צלוי"ה ביתר מ"י אף שצ"י לוי"ה אינו רק י', מ"מ סוף סוף הוא פרמ"ר, ואינו מחוקק רק צלוי"ה, ובכ"ג שרובו פרוץ מכל ז'ל אין מועיל לוי"ה של יתר מ"י, וכב"ג אסור אף לדעת סמ"ג וסמ"ק ובאמת של"ע גם לדעת ח"ו דאפשר דלא חשיב לדין דיריין צלוי"ה היקף ואינו אלא היקף לטעול, והוי כבקעה, אבל אחריו שכתבתי אחרונים ז"ל להיתר, ע"כ שכרעיו דלא גרע ממבוי.

כ"י עוד צמ"צ שם ואם הם של צתים רבים שעומדים זא"ז ע"י יעשה חיקוק זה צ"י צתים שעומדים בסוף כ"י ובצ"עב"ל ע"ל אות ע"ז ולכאורה כ"י שלא יהי צין בית לבית ג"ע כ"י, ולכאורה נראה דכל שאין פרצה בין בית לבית יתר מ"י נידון בעוממ"ה, וז'ל הרחוב נידון בעוממ"ה של לוי"ה וכמשי"כ צמ"צ סי' שס"ג סי' צב"ל ד"ה לריך דלוי"ה נידון בעוממ"ה, [ואולי דוקא צלוי"ה המניח ע"י עוממ"ה עד הכותל אבל אין לוי"ה, נעשה צין לוי"ה, אלא אין סמוכים בפחות מג' דלוי"ה אריכותה היא] מיהו אי ע"י הפלגת הצתים נפסק החקרה העליונה אף שנפסק רק ג"ע, ויש שם נ"י עמוד לעמוד יתר מ"י, כגון שלא היו העמודים בסוף קנה הבית אלא כגון יתיר מה' אמה, צ"י אסור, אבל כל שלא נשאר יתר מ"י בלא לוי"ה, אין אסור, אף שהפרצות זמני' ובקעי צהן רבים שזין חזר יש למקום הזה, ולא מבוי, [ולענין הפסקת קנה עליון של לוי"ה נראה דלא מהני לבד ולריך נגיעה דהוי כפתחי שומרו וע"י לקמן סי' ז'].

כ"ד מבוי עקום ופתוח צ"י רוחות כזה (ק) העמיד קנה צלוי"ה צפון אלא כותל המערבי, והניח קנה עליו ועל כותל שכנגדו, וכן עשה צ"עב"ל דרום, וצ"עב"ל מזרח הניח קנה ע"י הכתלים, נראה שהוא פסול, שאין כאן לוי"ה צ"עב"ל מקום, ואינו דאי חשבת לכו לכל הראשין כסתומין, אשתכח דמקלעוה הכותל הן כשקפי, וכמשי"כ לעיל ס"ק ע"ז, מ"מ ז"ל לא מסתבר שיהא שם שקפי ושם לוי"ה על צ"י מקומות נפרדות צב"ל להכשיר זא"ז וחשיב כל חד כלוי"ה באויר, ול"ע ז"ל, מיהו בלאו היא עוממ"ה פסול שאף אם עשה לוי"ה צ"י קנים בצפון ודרום, והניח במזרח קנה ע"ג כתלים פסול, דכשם שאין כותלי המזרח של מבוי המערבי נדונין משום עוממ"ה ולחו, דחשיב כנפשט העקמומיות וכמשי"כ סי' א' ס"ק י"ע ה"י לא חשיב משקוף ללוי"ה, והלכך אם רחב יותר מ"י לריך לוי"ה של קנה מכאן וקנה מכאן וקנה ע"ג, ולפרש"י שנתבאר סי' א' גם באינו רחב י', ומיהו אם ראשי הצפון והדרום סתומין יותר ראש המזרח בקנה ע"ג כתלים, וכמשי"כ ע"ז, למשי"כ סי' א' ס"ק צ"ד דכסתום ליכא דין מבוי עקום, וכ"ז במבוי אבל בחצר ליתא לדין עקום ושפיר יכול להניח צ"עב"ל המזרח הלוי"ה ע"ג כתלים ויהי לדין שדין המבואות שלנו כחצרות, אמנם לפי רש"י צ"ל המבוא ס"ק שאח"כ, אין שם מזוזה כב"ג, ואפשר דכב"ג גם רש"י מודה שאין זה היכר לוי"ה.

כה במקו"ח צתיק"ע כ"י דכשנמשך כותל ד"א כיון דנפקא מחמת לחי, נפקא גם מחמת משקוף, ובפחות מ"י דידון משום לחי, חשיב לוי"ה אף בפתחי שמאי אף באצ"ן נכ"ס ואצ"ן יולא, ובסוגיא דעירובין י"א א' כשכותל ד"א, ואין הדברים צבוגית הגמ', אבל נראה דדין המשקוף כפסי חז"ר שאין ד"א פוסל צ"י כמשי"כ ת"י ב' צ', וכשי"כ לוי"ה שהוא משום מחילה, וא"ל כלל היכרה שבה לבתי, דנראה דא"ל גם לסמוך צ"עב"ל צלוי"ה, ובאצ"ן נכ"ס ואצ"ן יולא ודאי פסול אף בפחות מ"י, דאע"ג דכשר צלוי"ה פסול צלוי"ה, שאין זה מזוזה, ופלוגתא רש"י והרי"ב צ"ל נראה משום דענין מחילות תלוי בפעולת היכר שטושן על מקום המוקף להכירכו למובדל ומפרש מחילה לו וכמשי"כ סי' ג' ס"ק ה' והלכך הכרת הפתח מחשיב את המחילה, ואחרי שמדריך הבצין להבדיל את המזוזה צבנין משאר כותל כגון שכל הכותל בעמודים שובנין והמזוזה עומדין, או שצולעין צבוצין מן הכותל או שמתקלפין כי המזוזה נצנין צפני עלמין צתלוש, ונקבעין אח"כ צבותל, ומ"מ שט"י זה מכון יותר הדלת צמזוזה, והלכך ס"ל להרי"ב צ"ל דכל שאין משקפים

* א"ה ע"ל סי' ע"ז ס"ק א'.

שאלות

חת"ם סופר הא"ח

ותשובות

סוף כ' ולא ריחמי לנשות והארלות הגאון ז"ל גדולי לקעוך עליו אפי' שלא נשענה הדמק ולג"ד ה' כראה להעמיד קורה עבה ולחרון חלי עביו צבל אורך תבועל באופן שיהיה דק ומפנים ולמעלה מהכותל יה' עביו יתו בשליחה באופן שישלעו לחון אל הוך הלל המצוי ונעצר הכותל ולמחן וזהו ילאמו ירי כל המעשיות ואין להאריך בזה יותר הנלע"ד כחצתי ולחמסם בכל חומתי צרכות באדענן נהתי ליום עש"ק י"ט ונחמס תקענ"ל ומשק"ק קוסר ומפסד"ו:

תשובה צב

נשאלתי יהודים שאכרו צחים ברחוב שלהם לנכר"ם אי אקרום עליו בשבת או לא כמ"ס רמ"א זצ"ח רס"י ספ"ג שאם השכיר לו השאיל ציתו לנכרי אין אוסר עליו דילמא ח"כ צונכיהו אלו חוכן דברי השואל ולא צלח שאלתו וקסנין:

דב"ה גוף הדיון צחים פ"ג ונה' עירוצין בשם רש"א ודברי רש"א הם צק' עבודת הקודש שער ה' ס' ג' וז"ל אצל ישראל שהשאל או שהשכיר ציתו לנכר"ם אינו אוסר שלא השאיל והשכיר לו ע"ד שיאסר עליו ועוד שאין דרכו של ישראל להשאיל ולהשכיר לגוי עכ"ל ולכאורה צ' הטעמי' לריכ"ס לנטעם הראשון שלא השאיל ע"ד שיאסר עליו קשה אכן דברי' הלי' ויולתח הלא חז"ל גזרו שוא' ילמד מונעטיו ע"כ הכבדו עליו דירחו עם הגוי שיהיה לך להשכיר לו ויחזור כשפים הוא עושה לי וז"ל אינו לי צדלון של ישראל שאינו משאיל לו ע"ד שיאסור עליו על כמה יאסר עליו כדי שילמד לטכור ונעמו ע"כ ל"ל דעיקור אועוד קמון שאין יאסר על ישראל להשאיל או להשכיר ציתו לנכרי ויולתח דלא סכיחא לא גזרו רבנן שוא' ילמד מונעטיו של גוי וכן נוסוס לא פלוג דקמס גזרו וזהו די צמח שמשאיר לו חפסית די צמית להעמיד כלי עם כדי שלא יאסור עליו זהו ונה' עכ"ל:

ודגה לריכ"ס לאקור תמחה עטס האלעו רש"א שאין דרך להשאיל ולהשכיר ציתו לנכרי לבלארה י"ל כי צמ"ה הנהו חלוני הארץ ונתחלבים צרמסו ואחמטו גוליס וקריס ולדי לעדין וולכת צרמטבותיו והמה סולכי צרמסו ונסיכי חיתי ינעוך גוי לשאול או להשכיר ומשאל זאי"כ צונכיהו נהפך הוא כי צמ"ה ונטיס די יקראל ונכריים לנכריים כי רנה י"ס ומפסי סוה צבלל גזירה:

אך י"ל איכסל דודאי עיקור תיקון חז"ל שלא ילמד מונעטיו ה' ציניס קדמונים והישראלים שריים על אדמוניהם ואין נכרי שכיר ציניס ואם יתעוררו עוהס ילמד מונעטיו ע"כ החומירו שלר"ך להשכיר וננו אצל צמ"ה צמ"ל שנתמכרו ציניס ובלארה"י יתעוררו צגוי' לא שייך כל כך הך גזרה אלא דבר שאסר צמ"ן לא צמ"ל ויענין סכר"א זו צחוס' פ' אורי שך ע' ע"כ ד"ה תשך וכו' וכוין שכן וצ"ה אסור להשכיר להם צחים א"כ שאלה וטכיה לא טכיה א"כ ה"ה וטכיה דלאסור ליתן להם חני' צלרן וז"כ כיון שהחילת איסור צמ"י לא ה' אשאלה וה"ה אונכיר גם צמ"ל לא יאסר:

ומ"ם אין ל"ל קולא זו דומ"ע עיקור דברי רש"א צמים על ס' קאייחא דייחתי ה"ה דלא השאיל לו ע"ד לאסור עליו דירחו זה לא שייך צונכיר דלא צמ"ה לחד חלי' כ"א גם צמ"ה קונה ובענין טכ' חוס' צמ"ה לודי ע"כ ד"ה שאל וכו' שלא צמ"ה הקודם לצד חלי' כ"א גם צמ"ה וקמס וה"ה הכא צמ"ה ע"כ לא ל"ל לחתיר:

תשובה צג

אודת שנהגו לערצ ערובי חמיון צמ"י לוי"ט שלפלין ואחרו שכן נהגו מנסיס קדמונים נקטו נפשי בקליית אונור צמ"ע א"ח ס' ספ"ג וייחי דיעס אחרונה שונעצין צמ"ן וכבר כ' סס צחוס' שבת סזה דעת רוב עומדי האורחה וכן הלכה ונפרט שהלכה כמקיל צעיריו ויהס כחצה שלענין זה שלפלין צבלל צמ"ן וע' ח"ט מטה ה' פ"ט דשבת ד"ה צמ"ן וסנינו צנוכלל כמזכיר צעירוצין י"ט ע"א ורמז"ס וט"ע ואונסם עוכלל הוא ומה הלח חוון ועוכלל והוא חלי רציעית לרמז"ס פ"ה הלכה י"צ זמ"י וקטוירו צשיעור ומה משקל יבש צליעירל אלא דפליגי רמז"ס ודמ"י צשיעור ומשקל לייעירל כל א' לסי ומקומו חומי כמ"ס רמז"ן ר"ס השח ע"ט ו"ע צמ"ס צ"צ ל' ע"א:

ודגה צלליס ס"מ ע"ס כ' דעיעור רציעות עפי' אלצעות הונצריים צמ"ס הוא כסל מונס מוניעית נההו ועי"ו רולה לטמות גם שיעור צליס חיתים ואלוי הנרכתי והעליתי לדרקו דצרו צמ"ה הלח עפי' אלצעות ואך צמ"ה היבס צליס חיתים ליכא סוס שני אלא שכל דבר קרמ לנשימק קרמים על ג' חלקים כדלי' ר"ס המוליח יין דצביות קרמ חייכ רציעית לח שרו ג' יחיס והארכתי מלוד צזה:

ודגה עשיחתי לי כלי המחזיק רציעית של חרסו ונלוולס וודדתי שלפלין צלוחו ככלי והיס ומשקל חלי רציעית צ' לויט וו' רציעות לויט או ג' קוענעל ויהס צמ"ה הרמזים שקודם הל"ה טה' רציע' שלסס מחזיק חלי רציעית שללו הים ומשקל שלפליס ה' קוענעו וחלי חרו שלפלי יבש' קרמים וסצנו כיון ששיעור חז"ל צנוכלל שהוא ומה לח ע"כ לריכ"ס לטער בהמסס שלפליס ויהי' שליס וייבש' עופ"י חלי רציעית ערד לחתוליס

וממסה קויינט עולה ה' שלטי קויינט שהוא פמות מחלי לויט והס לקחו חלי לויט ולחונורל לא דק וצזו נתישב ונחג אצותיו חויה:
אך מ"ו ונכאן וזליך לא ילולנו לקמון אהר"ל אלא יכמו צ' לויט וו' קויינט שלפלי' יבשים לכל א' ווי שרולה לזכות הרצים יניח צמחלת השנה ויחכה ע"י אחר לכל צני עיירי ולכל עתיד' לדור צעיר ויודיע זה צמ"ס כווי שעות' צערוצי' חלרות צמ"ס וזו צכל שבת וצבת יס צריכה לכל א' אם ירלה לקמון עליו או לא והצ"ל לחוד העיר צאונלע הסנה לריך להודיעס קודם שנת הראשון שך ונחג העיר ואין להאריך צפטיעות אלא דלא קני צשיעור מונעטו אלא צשיעור הרצה חצלין צחוסן שייגע לכל א' ככל כמ"ס ונ"א ס' ח"ג וצפ"ס ונהיגס להניח שק גדול של שלפלין צין פ"ס לאופי צלך דודאי יגיע צ' סעודות לכל אחד פ"ג נהתי ליום ו' עש"ק כ"ד אלו תקפ"א לפ"ק ונש"ק סוסר ומפסד"ו:

תשובה צד

שנה עוצה ומצורכת ליי"כ הרב הדין המליון המופלג מחן וטמן כבוד ונה"ו נפתלי כ"י דיין דק"ק ויקאלאש יע"א:
אינורה נפשו היסה לדעת דעתי הקלוטה הא דחנן צעירוצין ל"ו ע"א צונחתי' וכן ג' כפרים המושלטים אס יס צין צ' חליס קנ"א חמה וטליס עשה חלועי שלשתן להיות א' אס הוא דוקא דעושה שלשתן להיות א' או ה"ה נוי אפי' אס הוא רחוק ומלמד יותר וקמול וטליס וי"ו כיון שהוא קרוב לאחד חנו"י רוא' ונעטו שיהיה א' ונפסק ויני' שששולך ומכפר הרמוק ונוגיע לכנגד האולעי נחשצו לו ומסס עד סוף הכפר השליש רק כד' חמות:

וכתר דצעי' הדק שפטי ליה דשפיר חנו"י שיהי צמ"ס סס מדומין לעיר העשוי' כקשת וצעיר העשוי' כקשת אין חלוק צין בקשת מה צ' וצין עשוי כנס כזה צ' נוולל חנו"י רוא' וולד א' ועוד דכ"ס הוא השתא חנו"י רוא' לחבר שני הלדדי' ונכ"ס ללד א' כדאונרי' ומו דחיווא מרוח א' חנו"י וכו' ע"ס כ"ה ע"א אלונא גביע צ' רוח' ויחיה א' וכיון דאונרי' רוא' לחבר האולעי לשני כפרי' ומתי רוחות ונכ"ס לחברו מרוח א' אלו דצרו:

הנה צתחלה אונור ונה דווייתי רחי' לנפרחו ונעיר העשוי כנס וליי כזה צ' ונשענו דק"ל דמותי' לה זיוות חדרה צאונלע השדה נוד חיות צעעיר וציוות שצמ"ה מרצעי' ומודד' החמוס ומסס צמ"כ עשה צלמונו וליתי' להך דינא אלא עיר העשויים כנס עופ"י לה יתר ביתר של קשת כזה וז"כ אין כאן שום רחיה מעיר העשויים כנס הכל' ונ"ס דהסתח ומתי רוחות חנו"י רוא' ונכ"ס מרוח א' אונת שכן חיתא סכרל זו לענין קרפוף חילי דחיקא שמוניתח אצל היכא דחייכא חייכא עפי' לא יסיצני'קרפוף כולי האי ח"כ ח"כ כי חייכא צמד גיקא עפי' לא חנו"י רוא' דחתי' חייכא דחתי' גיקא ונצטל ליה ונתי' דלי סוה עווד כפר האולעי צין הכפרים מונס סני צקמול וטליס וולד א' אצל השתח דיווא רוא' לא ונקליני' כולי האי דהרי הרצ"ד רפכ"ה נשענע פליג דהקובריס דאונרי' רוא'ס ארפ"צ חמות וו' סליש' דקוקא כשעווד צמולע מונס יסיצ' צ' קרפיות אצל רוא' ונקתיין דיהיצי' קמול וטליס ורוחס הכפר האולעי יעיי' סס צמ"ה ונתי' דלא קיי"ל הני יסיצו צחיקא דחיקא ונטי' לרדי' אצל היכי דחייכא רוחס דחייכא וולד א' לא שועטו ונפטי' פלוגתא לא ומשטיין וכן יס להצין ומלשון הרמז"ס סס לנעו"י סס וכן דקדק רבנו יוחנן צלשונו וכו' קנ"א לכהן וקנ"א לכהן וכו' ע"ס וכן ויחס ומלשון רס"י ד"ה כל שחילו ונעיל חלועי ציניסן וכו' אצל אס רצה חייך יותר ונכאן לא חנו"י רוא' עכ"ל שהוא שפה יתר ויולתח דלא לריכא דמתיכי חיתי ינוח רוא' צלוייר יותר ונכאן ונה שלא היה מועיל צעווד מונס ח"כ לבורות דלי חייכא חייך יותר ונכאן וולד א' חע"ג דצלד השני הוה רק קנ"א וטליס אפי"ה לא חנו"י רוא' והלךך לזה דלא חיקטי לר"ה דאונרי' רוא' א"כ לאשונענין ונחיתין רצותח עפי' ואפי' צמ"י כפרי' וכדעת ונעלחו ונ"ה פי' דכולי האי לא חנו"י:

איברא צחוס' דצבורות ל"ט ע"א יס להצין קלה כדעת ונעלחו צמ"ס דמשולש' דקרפף חיי' לא כנאולטיס דמכות ולא כדמסס דמונלס וקסה צלמוס כמולש' דמכות לא הוה אצל כדמונלס חתי' דהרי כפר אחד עווד צראשו וא' צאונלעו' באסווע"ב אפי' א' רחוק וכדנעלחו יס להצין לכאורה אצל לא ל"ל אלא כונת חוס' דמשולש' דמתי' חיי' כהתי' דמונלס ששלשתן שערות צמורה א' מונס כווי חפיות המוגלה לא כן הוא אלא שערותים בעין סגל ששמונתיחי' החוט וזה לזה ומה לזה יעשה לורת משולס כזה צ' וזהו כונת משולש' דמתי' ולא כהתי' דמונלס כנלע"ד ולעולם לא חנו"י רוא' אלא ונטי' לרדי' ולא וולד א':
ומ"ש ונעלחו עוד חז"ל ועוד לא וולתחי צפירות היחר דהכפר עומד ונעבר לכהר אף דודל עיר פלוגי יכול לעצור דך העעצורה אצל ללד כפר השני ליכא ונעצרות אס כסצרת חשו' חו"י ס' קלה' דמשולש' הוה ונעטס כקשת א"כ כאן לא שייך זה היכי דלא יכול לעצור אלא דרך פסינה או כיווא אפי"ה חנו"י רוא' עכ"ל לא יעצתי לונה חתלה צמ"י הרי צמלמוד ערוך צעירוצין ל"ו ע"כ כמה יהי' צין חילון לאולעי חלפי'

5

כולם. ולפיכך נקרא הלחם ההוא ערובי חצרות, שע"י הלחם
ההוא כל בני החצר מעורבין יחד להיות כבני בית א'. ועדיין
היו אסורים לטלטל מבית שבחצר אחת למבוי או לחצר
אחרת שבצדה, עד שיחזרו כל בני חצרות שבמבוי לערב יחד,
שיתנו מכל חצר מעט מאכל מאיזה מין שירצו, ואפי"ד או ה'
מינין מצטרפין רק שיהי' הכל ביחד ח' (או ו') ביצים. וזה
נקרא שתופי מבואות, ר"ל שע"י כל בני המבוי משותפין
יחד, וכאילו כל החצרות פתוחות לאותו חצר שהניחו שם
העירוב. מיהו אפי" עשו שיתוף במבוי אפי"ה צריכים עירוב
בחצרות, מפני התינוקות שאינן מצויין במבוי לראות השתוף,
וישכחו תורת עירוב. ולדין נזהגין להניח העירובי חצרות
בבית הכנסת, ועולה בעד ערובי חצרות ובעד שתופי מבואות
(שפ"ז). ולאבן העוזר שם ובס"י שס"ו, יש לעירוב דידן רק דין
שתופי מבואות, וכמ"ד סומכין על השתוף במקום עירוב.

ובנאכל העירוב או השתוף אחר שנכנס שבת, שרי לטלטל
באותו שבת, ואפי" לכתחילה רשאי לאכלו משנכנס שבת
(סס"י שס"ח ושצ"ד ב'). אבל לשבתות אחרות, דוקא בדיעבד
מהני אם נשתייר מקצת, אבל לכתחילה יעשה פת אחר
(שס"ח מג"א ג' וטו"ז שם).

מיהו צורת הפתח שנתקלקל בשבת, אם העיר מוקפת
חומה דאז דינה כולה כחצר א', אמרינן מדהותר למקצת שבת
הותר לכל השבת, ומותר לטלטל באותו שבת. אבל באינה
מוקפת חומה, דוקא מבית לבית בחצר, או מחדר לחדר בבית,
מותר לטלטל באותו שבת, אבל מבית לרחוב אסור לטלטל
(שס"ה מג"א אשל מ"ו). מיהו בשכח שהעובדי כוכבים
מקלקלין הצורת הפתח, אסור בכל דוכתא לטלטל, מקלקולו
ואילך (סס"י שס"ח). ואז במסופק אם נתקלקל בשבת או
קודם שבת, הו"ל כנתקלקל ודאי בשבת (שם). ודוקא באותו
שבת הו"ל קלקול הצוה"פ כאילו נאכל העירוב בשבת, אבל
בשבתות אחרות, אפי" מדירה לדירה בבית א' אסור לטלטל,
כאילו לא היה שם עירוב, דעירוב שבביהכ"ג אינו מועיל
כשנתלש חוט הצוה"פ. מדאינן יכולין להביא פת העירוב
למקום שמטלטלין ממנו. ולכן כל שנתלש חוט העירוב, כל
בית ובית שיש בו כמה דיוורין צריכים לעשות ערובי חצרות
לבד (שס"ו רט"ז ג' ותשו" ח"צ סי' ק"א). ונבאבן העוזר סס"י
שס"ה מסתפק בזה, דאפשר כיון דלא גזרו אשבות ביה"ש,
והשתא לית לן ר"ה, א"כ היה יכול להביא בין השמשות
העירוב שבביה"כ לביתו, וא"כ יכול גם בכה"ג לסמוך על
העירוב שבביהכ"ג. וגם בעצי אלמוגים (שע"ח א') הביא מנהג
ק"ק (פיורדא) לסמוך בכה"ג אעירוב שבביהכ"ג. אמנם בתשו'
גב"י (תשו" מ') חולק עליהם ואוסר. ואעפ"כ לקחתי דבריהם
לסניף, דפעם א' גזרו (הרעגירונג) לנתק כל חומי העירובין,
ומפני שאין לסמוך בכה"ג על העירוב שבביהכ"ג לכתחילה
וכדאמרן, והוצרכו לעשות עירובי חצרות מחדש בכל בית
כדי לטלטל מחדר דיוורין אלו לחדר דיוורין שבצדו באותו בית,
אבל היה אז יקרות גדול, וכמה מבני הקהלה היו עניים
מרודים שלא היה ביכלתם לעשות כל פעם פת עירוב חדש
כשיתקלקל הראשון במילבען או עיפוש בקיץ כשיתישן, או
ישכחו לעשותו כשיאכלוהו, גם חששתי שמחמת עניותם לא
ישניחו על קלקולו. לכן הוריתי שיעשו בכל בית ערובי חצרות
במים ומלח ושמן, דמתקיים זמן מרובה, דאף דקיי"ל (שס"ו
ס"ו) דאין ע"ח רק בפת שלם, עכ"פ כיון דעירוב במים ומלח

משבצות שס"ג סק"ט). ונ"ל דבי הקנים שמהצדדים כיון
שהן במקום מזוחות, לפיכך צריך שיעמידם מבחוץ ולא
צבנים מגדר, דאין מזוחה רק בגלוי (ועי' רא"ש עירובין פ"א
ד"ד). ואם יש במקום הקנים שמהצד, בליטה משהו בכותל
מסמוך לג"ט מהארץ עד גובה י"ט, הו"ל כקנה (שס"ג מג"א
כ"ח). וצורת הפתח שאמרנו, הוה סתימא מעלייתא בכל
פרצה, בין במבוי בין בחצר. ודוקא שהעומד מרובה על
הפרוץ, ולכן אסור לטלטל תחת (הפארלעווען), דאף שיש
לפניהן סביב צורות הפתח, עכ"פ הפרוץ מרובה על העומד
(רט"ז שס"ה ו'). וצריך נמי שיהיה הכתלים סביב גבוהין י"ט
(שס"ג אבן העוזר כ"ו, ועי' שס"ג משבצות סק"ט).

אמנם אף דאין מבוי נותר בלחי וקורה רק כשהיו ב'
חצרות פתוחות למבוי ולכל חצר ב' בתים, דאז ע"י רבוי
דיוורין שבה אין תשמישו בהצנע ואינו דוגמת חצר, עכ"פ כל
חצר שארכו יתר על רחבו שאמרנו לעיל דדינו כמבוי, היינו
אפי" אין חצרות ובתים פתוחים לתוכו (שס"ג כ"ז). ולפיכך
רחובות שלנו, אף שאין חצרות פתוחות לתוכן, עכ"פ כיון
שארכן יתר על רחבן, מן הדין דינן כמבוי, ותו הרי יש בהן
רבוי דיוורין כמבוי (שס"ג מג"א כ"ה). ואפי"ה מספקינן אי דינן
כמבוי או כחצר (שס"ה מג"א ד'). ולהכי אם העיר מוקפת
חומה, דינה בכל תיקון ראש רחובותיה כאילו כולה חצר
שרוצין לחלקה לב' וג' רשויות, דבכל פתיחה ופתיחה שהיא
מנ' טפחים עד י' אמות שרבים בוקעין שם, בין רשות לרשות,
צריך שיעשה בכל צד מהפתיחה פס משהו, דזה סגי בין
בחצר בין במבוי, ואם הפתיחה יותר מ' אמות, צריך צוה"פ
דוקא. ואם אינה מוקפת חומה, דין רחובותיה כמבוי מפולש,
שצריך צוה"פ מצד א', ובעד השני, אם הפתיחה רחבה עד י'
אמות סגי ב' פסין משהויין, דמהני בין בחצר ובין במבוי
כלעיל, וביותר מ' אמות צריך צוה"פ דוקא (שס"ג מג"א כ"ז).
ואם הרחוב פרוצה מהצד לחריץ שהוא תוך י' אמות
מאחורי הבתים, והחריץ כשהשתפע ד' אמות כבר הגביה
י"ט, הו"ל המדרון הזה כמחיצה, וא"צ שם שום תקון, אפי"
רוחב הפרצה יותר מ' אמות (שס"ג מג"א ל"א ותשו" ח"צ ה'
ול"י). (ומ"ש רמג"א שם סק"מ, דאפי" רבים בוקעין בחריץ,
כל שאין ס' רבוא בוקעין שם, לא מבטלי מחיצתא, ואייתי
רא"י מס"י שמ"ה סק"ז, לפע"ד היינו דלא שוי לר"ה, אבל
כרמלית מיהו הוה). ואפי" אם החריץ מלא מים עמוקים ג"כ
י"ט, רק שדרכן להתייבש בקיץ, אפי"ה צריך שיהי' מדרון
החריץ גבוה י"ט בשפוע ד"א דאל"כ חיישינן שמא יתייבשו
המים מעט מעט עד שיהיו רבים בוקעין בו ולא אדעת'י. אבל
באין דרכו להתייבש, אף שדרכו להקדש בחורף, כל שלא
נקדש עדיין, אם עדיין עמוק י' טפחים, הוה כמחיצה, מדררכו
להקדש בפעם א' (שס"ג רט"ז כ'), וספר תוספת שבת). וביש
גשר על הנהר או על החריץ, אז בכל גוונא אתו רבים ומבטלי
מחיצה (תשו' נב"י מ"ב).

אמנם אפי" עשה תקונים הנ"ל להמבוי והחצר, אפי"ה
אסור לטלטל מהבתים להחצר, דמדיש דיוורים רבים בחצר
דמי עדיין לר"ה (שע"ב). לפיכך הצריכו חז"ל שיגבו מכל
הבתים שבחצר, בכדי לעשות ככר שלם (שס"ו ו'). ושיעור
הככר לרש"י הוא כשיעור ח' ביצים, ולרמב"ם ו' ביצים (שס"ח
ג'). ויניח הככר הזה בבית א' באותו חצר, ועי"ז יהי נחשב
כאילו כל בני החצר בני בית א' וכאילו דרים בבית ההוא

תפארת יעקב

(ג) מדוע לא הביא המ"א סי' שמ"ז ס"ק ג', שכתב דמהני צוה"פ, וכ"פ במ"ה. (ד) ע"ש בנהג"א שכתב שהו"ט ע"ס, ונ"ל כי שלטים ממ' בליט.

לבוד כו', ואפשר דאף אם אין הבית פתוח במלואו, מי"מ חוץ הכותל
 שאחורי הדלת נידון משום פנים לזו"כ, דהדלת מסלקת את הגרסה
 מצפנים, [ולא דמי לפנים שאין הדלת מצטל דהתם לא חסר לי רק
 שערות ד"ע משה"כ הכא דצטל עיקר זרחון] ואפשר דאף בלא דלת,
 המשקוף עצמו מסלק את הגרסה מצפנים שחון מנונו, ולפי"ז לריך
 לחבר, שלא להעמיד צי פלימין הפנימי עב והחילוני דק, ולשום קנה
 של זו"כ על הדק, דלא חשיב הדק גרסה מצפנים שפנימי מסלקו,
 ומא שגראה מצחון לא חשיב פנים.

(כד) צ"ב ב' ואינו השוה את גיפופי כו' התם סילוק מחילות
 הוא, וכן הדיון בכל העשה מחילה צעומ"ר, כגון
 חצר העשוי כזה (ס) ויש עומ"ר במזרח ובמערב, ואם השוה את
 הגיפופין כזה (ז) אסור, והדיון כשמשך את הדפנות מסוף הגיפופין
 של מזרח עד הגיפופין של מערב אבל אי נשאר ד"ע עדיין אין כאן
 סילוק מחילות, ואפשר דכל שנשאר ג"ע עדיין אין כאן סילוק מחילות,
 ואינו נידון צעומ"ר לסלק מחילות, [ע"י לעיל סי' א' ס"ק מ"ה], מיהו
 צ"ע ע"פ כלל מגיפופי מזרח עד גיפופי מערב הוי סילוק מחילות
 [ע"י סי' א' ס"ק מ"ז] ואם הניח קנה על הגיפופין לאו כלום הוא
 אלא כשהעמיד גם פלימין תחת הקנה, ויש לעי' אי עשה פלימין רחבין
 עד שאם נידון את צין הפלימין כלהו, יכ"י עדיין עומ"ר, מה דינו,
 לפי מה דמשמע בה"הרונים ז"ל בס"ס שמי' דדנו של המדרשו הוא
 בצין הפלימין תחת זו"כ, אי"כ חוץ לז"כ מושל אלא מהודו הפנימי
 ולפנים, [מיהו לדעת הרמב"ן דנפתוח לרבי' אף בלאו רחב ד"ע
 מותר כנגדו, עדיין יש לדון בזה"כ, אי דמי לפתוח לזמנא] אמנם
 למש"כ ס"ק כ"ג ו"ל דצ"ע לטובל חשיב מחילה מהודו החילון,
 מיהו אם הניח הקנה לסוף הפלימין ודאי מה שמון הקנה והפנים
 הוא כלפנים מן המחילה, ונראה דאף אם נפרש דעת הראשונים
 לאסור תחת זו"כ בפתוח לזמנא [או ברחב ד"ע לדעת חו' אף
 בפתוח לרבי', וכגון לזכא בקנה ש"ע משום פ"ת, שאינו יכול
 לקבל מעושה או עגול וכו"ז] אינו מעיקר ענין זו"כ הדיון דהם
 הניח את הקנה בסוף הפלימין כשר [וכ"כ מעשים בכ"י וכמש"כ
 רמ"א שס"ג סעי' כ"ו, שאין להציל ע"פ רחב כל הפלימין] אינו
 מפקיד ברכוספת הקירוי וכמש"כ ס"ק כ"ב, אלא מתקנת לחי וקורה
 הוא דכמו דלא מהני ג' מחילות משום שאין ניכר מחילה רביעית
 אף ששלו המחילות משולמות מן הדיון את מחילה רביעית,
 כמו כן אם עשה מחילה ברוח הדי ואינו ניכר, והלכך כיון
 שצין הפלימין הוי פרוץ במלואו, אסור מתקנת לחי, ומיהו אי
 הניח הקנה לסוף הפלימין מותר עד הקנה שהרי ניכר המחילה עד
 הקנה, והלכך אם העמיד זו"כ צין הגיפופין, הו"ן הפתח כלפנים
 לענין שיעור עומ"ר.

סימן ד

(ה) עירובין י' צי עשה פס כו' התי' דינא הוא צין צמזוי וצין
 צחור, וצין צדופן רביעית וצין צשאר הדפנות, וצין
 לענין יתר מי' וצין לענין עומ"ר, וכללא דמלחא דכל עומד שהוא
 צין פרטות שכל אחת יתירה על העומד שצניבהו, או כמדת העומד
 הרי העומד כליחא, והלכך אי מצלעדי העומד הזה, הוי יתר
 מי', גם עתה לא חשיב התי' עומד למעוטי, וכן אי מצלעדי התי'
 עומד הוי פרוץ מרובה, נידון גם השתא כפרוץ מרובה, כגון חצר
 ע"ז על ע"ז, וגדורה צ"י רוחות, ועשה פס ה' אמות צרות רביעית,
 ולריך שיב"י ג' המחילות עומ"ר, [כמש"כ סי' א' ס"ק ל"ג] ונפרטה
 צין פרטות, צין צחור הדפנות וצין צכלן, אש"ג דנשתייר עומ"ר
 כשצדף כל העומד שצדופן, מי"מ כיון שיש צבן עומד שצין צ'
 פרטות שיתירות עליו, אינו נחשב לעומד, כגון שצדף כותל
 זרום צ' אמות והח"כ נשאר צ' אמות עומד, ואח"כ נפרץ צ' אמות,
 ואח"כ עומד צ' אמות, ונפרץ צ' אמות, ועומד ה' אמות, אש"ג
 ויש כאן ע' אמות עומד, חשיב פרוץ מרובה שאין נחשב עומד אלא
 ה' אמות, ולא עוד אלא אפי' כותל ה' אמות, ועומד ה' ופרוץ ג'
 ועומד צ' ופרוץ צ', ועומד ו', ופרוץ צ' ועומד צ' ופרוץ ג', אש"ג
 ויש כאן ע"ז אמה עומד, ה' בתחלתו, ועוד ה' שאין הפרטות מלון

רק צ' אמה מיומין ומשמאל, מי"מ כיון שהעומד שצדון מצטל
 מחמת אורח דהתי' גיסא ודהתי' גיסא הרי כתיבו פרוץ כל ז'
 אמה, וכו"ל העומד ה' צין צ' פרטות ז' ז' ומצטל.
(ב) שם צגמי עומ"ר מצ' לדיון כו' נראה דלא חשיב עומ"ר
 מצ' לדיון אלא כשהפרטה שצניבהו יתירה על כל עומד
 שצדוה, כגון כותל י"ב, ועומד ג' וחתי, מזה ומזה, וכי' פרוץ
 צחלמט, אבל כשעומד ד' וחתי מזה ומזה, ופרטה ג' צחלמט, שפיר
 הוי עומד, אף אי עומ"ר מצ' לדיון לא הוי עומד, ואש"ג דעומ"ר
 מי"ב הוא ו' ומשבו, ואינו מלד אחד, מי"מ כיון דהפרטה פחותה
 מכל עומד שפיר נידון צעומ"ר, וכן אם מלד אחד צ' אמות, ומלד
 שני ה' אמות ומשבו, ופרטה ה' פחות משבו, נידון צעומ"ר, שכי'
 ומשבו, סותם את הפרטה ה' פחות משבו, שלא חשיב פרטה
 אלא עד צ' האמות שצדף, וכיו' פרוץ ו', וניתר צ"י ומשבו,
 וכן מצוחר לקמן ע"ז צ', בערב, דאי פרטה צחלמט ג' נידון צעומ"ר,
 אש"ג דרוכ עשר צעין, וליכא ה' עומד מלד אחד, מי"מ חשיב
 כעומ"ר מלד אחד.

(ג) מיהו נראה דלא חשיב עומ"ר, אלא כשצטרף כל העומד
 שצדופן, וכי' מרובה על כל הפרוץ שצדופן, אבל
 כשפרוץ מרובה, לא חשיב עומ"ר, אף אי עומ"ר מכל לז' על
 הפרוץ, כגון כותל י"ב, פרוץ צ' וחתי, עומד ג' פחות משבו, ופרוץ
 אמה ומשבו, ועומד ג', ופרוץ צ' וחתי אש"ג דאין כאן פרטה שאין
 עומ"ר מן הלד, מי"מ כיון שפרוץ רוב דופן, הוי פרוץ מרובה, ואי
 הוי חשיב התי' עומ"ר, מש"ל לכותל ע"ז שניתר צ"י עומד, כולד,
 פרוץ ג' פחות משבו, עומד ג' ומשבו, פרוץ ג' פחות משבו, עומד
 ג' ומשבו, פרוץ ג' פחות משבו, ולמ"ד דעומ"ר מצ' לדיון, הוי
 עומד, מש"ל כותל י"ח יותר צעומד ו', פרוץ ג' פ"מ, עומד ג'
 ומשבו, פרוץ ו' פ"מ, עומד ג' ומשבו, פרוץ ג' פ"מ, וצגמי עירובין
 י"א אי' פריך [בהא דתניא דפנות הללו שרובן פ"מ מותר וצלבד
 שיבא עומ"ר ע"כ"פ], שרובן ס"ד כו', ואם איחא דא"ל שיבא
 רוב הדופן עומד, הלא כן הוא האמות דאש"ג שרובן פתוחים מותר,
 ובסי' מי"ב סי' ס"ג ס"ק מ"ה, כי דכותל ע"ז, עומד אמה,
 פרוץ אמה, עומד צ', פרוץ ז', עומד צ', פרוץ אמה, עומד אמה,
 מותר למ"ד עומ"ר מצ' לדיון הוי עומד, ולפי"ז מש"ל כ"ד שניתר
 צעומד ד', פרוץ ו' פ"מ, עומד צ' ומשבו, פרוץ צ' פ"מ, עומד צ'
 ומשבו, פרוץ י"ב פ"מ, [צחלמי אמה עסקין שלא תהא פרטה
 יתר מי']. ואפי' למ"ד דמצ' לדיון לא חשיב עומד, דהכא, כיון
 דחשיבין הפרטה שצין צ' העומדין כסתום הוי עומד ו' ומשבו,
 וחשיב פרטה ו' שמון הלד נמי כסתום, והוי עומד י"ב ומשבו, מלד
 אחד, והדבר תמוה מאד, ובהא דפריך שרובן ס"ד כו' מצוחר
 דלעולם צעין רוב הדופן עומד, והא דסגו ברחב ע"ז צרות
 רביעית, וברחיק אמה ועשה פס אמה ומחלה וברחיק אמה וע"פ
 אר"מ ש"ה, דרוח רביעית כשר צעומ"ר ואף צפרוץ צמלאו וא"ל
 אלא למעט מי' הלכך כיון דה' אמות נותרין צעומ"ר לא חשיב
 פרטה ו', ואינו מצטל העומד למחשב פרטה יתר מי', משא"כ
 צשאר ג' דפנות, הדע דאיחא צשוי"ע שס"ג סעי' ל"ד עוד אפשר
 כו' וצמ"צ שם ס"ק קמ"ו, ומי"מ לריך לחי כו' ואמאי לישתרי
 צפרוץ כעומד, וכדאמר צגמי ה' צ' ר"א אפי' תימא צמזוי ח' כו'
 וכ"כ צשוי"ע שס"ג סעי' י"ב, וצמ"צ שם סק"מ, וגם צמזוי ע"ז
 כשצא לסתום רוחו ה' אמות, ל"מ אם יש פרוץ מרובה מכל שטח
 ה' אמות, אש"ג דאיכא עומ"ר בכל פרטה, כגון כרחיק צ' פ"מ,
 ועשה פס אמה ומשבו, וברחיק אמה פ"מ, וע"פ אמה ומשבו,
 ובכל סוגין בכל האוקימתות לא אשתמיט לאשמועינן צב"ה"ג, אש"ג
 דלפי' תוי' לחומר פריך מי"מ אינו אלא לכתחלה, אבל ודאי כונס
 כסוגיא לאשמועינן לן דיני עומ"ר.

(ד) יש לעי', כותל ע"ז, עומד ג', פרוץ אמה, עומד ה' פרוץ
 ו', אי חשיב עומ"ר, כה"ג, דו"ל דאש"ג דפרטה ו'
 אין עומד מלד רק ה', מי"מ כיון דג' ו' ה' עומד אין צניבהו רק
 אמה חשיב כסתום לענין לצטל פרטה ו', וכיון שיש כאן עומ"ר
 מכל דופן, שהרי כאן ח' עומד, שפיר הוי עומ"ר, ואפי' ח' עומ"ר
 מצ' לדיון לא הוי עומד, הכא חשיב כמלד אחד, ואי לריך דוקא
 עומד

* א"ה. כמדומה דצ"ל כשר בפמ"ד.

שם גפון, והתירו רב יהודה בפס ד' 915.
 קל הוא שהקילו 916 במים. פי' הקלו בפרצת חצר
 שנפרצה לכרמלית של מים להתירו בהיכר כל
 דהו, כשם שהקילו במים להתיר בו מחיצה תלויה,
 גבי כצוצטרא 917 ובור שבין שתי חצרות 918.
 ואמרי' מ"מ קשיא מימרא דרב יהודה אמר
 שמואל, לאחדך דשמואל, ופרקי' דת"ק מרוח אחת
 בד' כו' כלומר ואליבא דר' לפי' ר"י ז"ל 919,
 ואליבא דהלכתא כדפסק רב נחמן.
 למה לי רוב דופן בכס ד' כגו. פי' דהא משמע
 לפום פשטא דאפי' בדופן רחב מאד מיירי וכ"ח
 בדופן שבעה, הו' 920 להו רוב דופן פי' דק"ל
 ומשום הכי 921 למה ליה למימר רוב דופן, דהא
 אכתי לא ארווחינן מידי בדופן שבעה ויש לטעות
 ולהפסיד בדופן רחבה, ועדיפא ליה דלימא
 דתשתרי בד', ועוד קשו, דהא ממאי דקאמר
 רוב דופן, לא משמע בכותל שבעה אלא ג'
 טפחים ומחצה ומשהו, ונרויח חצר טפח פחות
 משהו, דאלו הוה נקט ד' היינו מצריכין ד' אפי'
 לדופן ז', למה לי ד', כלומר למה הייתי טועה
 להצריך ד' בדופן שבעה דהא ידענא שפיר
 דבשלשה ומשהו שישתייר שם מן הכותל סגי
 כדי שתהא הפרצה פחותה מד' ונדון כסתום מדרב
 אחלאי, ופרקי' דההיא דרב אחלאי במבוי, אבל
 בחצר הייתי סבור 922 להצריך ד' עומדין, מפני
 שהיא מרובעת וניכרת שם פרצה יותר אפי'
 בפחות מד',
 איבעי' אימא דרב אחלאי 923 תנאי היא. אפילו
 במבוי גופיה 924 והוה ס"ד דשמואל לית ליה

דר' אחלאי, ולעולם צריך פס ד', קמ"ל דמתכשר
 ברוב דופן, ואע"ג דהשתא מצרכי' בדופן שבעה
 ג' טפחים ומחצה ומשהו ובדרב אחלאי סגי בג'
 טפחים ומשהו, אמרי' לרווחא דמילתא רוב דופן
 שלא לצמצם בשיעור ממש, שמא נטעה, ומוסיפין
 אשעורא חצי טפח.
 לשון ים שנכנס 925. לחצר כו'. פרש"י ז"ל 926,
 שנפרצה שלא במלואה, דאלו במלואה אפי'
 בעשר נמי צריך מחיצה, דכל שנפרץ במלואו
 אין הפרש בין עשר ליותר מעשר, והא דפרכי'
 והלא נפרצה במלואה, לא דק בלישנא, ונפרצה
 יותר מעשר קורא נפרצה במלואה. ואפשר עוד
 לומי, כי בכותל החצר לא נפרצה במלואו, אבל
 לפנים עשה בו פרצה במלואו. כי אין ספק שעשה
 פרצה בחצר שנכנסין שם המים, שאם לא כן היה
 הלשון ממלא כל החצר 927.

[יב, ב] והא דפרקי' דאית ליה גדודי. פרש"י
 ז"ל 928, כי עדיין נשאר מן הכותל כולו עד עשרה
 גובה, שהם חשובים מחיצה להתיר את החצר,
 אלא שכסו אותם הים, הלכך 929 כיון שמכסו
 ממלא לא מלינן, דמחזי כמוציא מכרמלית לרשות
 הרבים 930, כיון שהמחיצה למטה מן המים, אבל
 טלטולי מטלטלין, והקשו בתוס' 931, וכיון
 שהמחיצות מכוסות במים, ולא מיגלו טפח לכל
 הפחות, טלטולי נמי היכי מטלטלי' בחצר, והרי
 הוא פרוץ למקום האסור לה 932, כי זה לשון
 הים נדון הוא ככרמלית כיון שאין גראית מחיצה
 טפח, וכדאמרי' בפ' כיצד [משתתפין] 933 גבי

ורדק"ס. ולפנינו: ואנא לא ידענא דעובדא הוה.
 915 [צ"ל: אחד]. 916 לפנינו נוסף: חכמים.
 917 להלן פו ב ושם: גוזוטרא. 918 להלן פו א.
 919 הביאו רבנו לעיל בד"ה מרוח. 920 צ"ל:
 דר' הו"ל רוב דופן סגי בג' ומשהו. ואילו בדופן רחבה
 סגי. 921 תיבות אלו אין להם מוכן, וכנראה
 אלישנא דנקט רוב דופן, דמשמע ג' ומחצה ומשהו,
 והרי בדופן שבעה סגי בג' ומשהו. ואילו בדופן רחבה
 לא בעינן רוב דופן. והו, דליכא למימר דהא דלא
 קאמר ד' משום דהוה משמע דאף בדופן שבעה כן,
 דבלא"ה סגי בפחות מטעמא דרב אחלאי. וראה גם
 בחי' הרשב"א והר"ן. 922 משמע, דלמסקנא
 אף בחצר איתא אהלאי, וכדברי רבנו להלן יג
 א ד"ה איכא מבואר דבחדר ליתא לדרב אחלאי,
 וראה בגאון יעקב. 923 כג"י רש"י, ולפנינו:

אחלי. 924 יג א. 925 כ"ה ברש"י, ולפנינו:
 הנכנס. 926 ד"ה שנכנס. 927 אוילי כוונת
 רבנו, דכיון שאין הלשון ממלא את החצר, הרי
 שבפנים נפרצה החצר במילואה לכרמלית, וכ"כ בחי'
 הר"ן, וראה הרשב"א שפי' דהשתא ס"ד שנפרצה
 במילואה. 928 ד"ה דאית. וברי"ף ור"ח פירשו
 גדודי, פסי חצר, וכ"פ הרמב"ם בפט"ו משבת ה"ב,
 וע"ש בלח"מ שמתה ע"ז, וראה בבית הבחירה להמאירי
 שפי' דאע"ג ברשב"א שפי' דהשתא ס"ד שנפרצה
 מעשר, למטה נשאר פרצת עשר ומש"ה אין ממלאין
 הימנה. 929 כן מפרש בד' רש"י גם הרשב"א, וראה
 בתוד"ה הכא ומה שמתה בזה רעק"א בגה"ש, ובחזו"א
 ס"י קג סק"ד. 930 צ"ל: לרשות היחיד. 931 ראה
 בתוד"ה הכא. 932 כן הקשה בחי' הרשב"א, ובתוס'
 שם הקשו מאי שנא טלטול ממילוי, ומשמע דקושייתם
 משום דגדודי לא מהני. 933 להלן פו א.

בור שבין שתי חצרות, צריך שיראו ראשי הקנים
 למעלה מן המים טפח. ויש שתצו 934, כי הגדודים
 נראים טפח לרחוקי' 935, אלא שאינם נראים
 לקרובים 936, וזה דוחק גדול. ור"י ז"ל 937 פי' וכן
 הראב"ד ז"ל, כי לשון הים עשה חריץ בחצר
 בפנים, ועשה בו גדודי בשפתו גבוהים עשרה,
 שהם חשובים מחצר 938 לחצר כדי לטלטל בו 939.
 וממלא לא ממלינן מן הים, דכרמלית היא, ואפי'
 למאן דסבר 940 חוששין שמא יעלה הים שרטון,
 בהא לא חיישי', דלא קביע ולא שביק 941 שיעשה
 שם רפש וטיט, שרחוק הוא מן הים. והקשו
 בתוס' 942, דמשמע הכא דכל היכא דליכא פרצה
 אלא בעשר שאין החצר נאסר כלל, דמלינן מלשון
 הים לחצר בלא שום מחיצה, ואמאי דהא אמרי'
 בפר' בכל משתתפין 943 כי אמת המים שעוברת
 דרך נקב החצר צריך לעשות לה מחיצה עשרה
 בכניסה ויציאה, שתהא ניכרת לכל שנעשית
 לכך כדי למלאות ממנה, וכתלי החצר שלא 944
 יתירוה אע"פ שהם שלימות. ותצו, דהתם באמת
 המים שהיא עמוקה עשרה ורחבה ד', שחלקה
 חשות לעצמה ואינה בטלה לגבי החצר, אבל הכא
 אע"פ שיש בגדודין הסמוכין לחצר גובה עשרה,
 אבל בשאר השפתות שיש ללשון ים זה מכאן
 ומכאן, אינם גבוהים עשרה, וכן תירץ הראב"ד
 ז"ל 945, ויש מתרצין 946, דשאני התם שאין האמה
 מתעכבת בחצר, אלא שעוברת מצד לצד, וכיון
 שכן והיא גבוהה עשרה חלקה רשות לעצמה,
 ואינה בטלה לגבי החצר עד שיעשה מחיצות

הניכרות לשמה, אבל הכא שהמי' מתעכבין
 ועומדין בחצר, נתבטלו לחצר כאלו היו המים
 שנשפכו שם. אבל כשהפרצה ביותר מעשר,
 מתערבין הם עם הים שמחוץ לעשר ואינם
 מתבטלין, וזה נכון מאד.
 הכשירו בקורה הזורק לתוכו פטור. פי' דקסבר
 בעינן מדאורייתא שם ד' מחיצות, גמורות 947
 וחדא מחיצא כל זוזו, וקסברי 948 לחי משום
 מחיצה, קורה משום הכירא.
 והא תנאי חצרות של רבים כו' בין ערכו בין
 לא ערכו כו'. פי', וסתמא קתני אפי' בשהכשירו
 בין בלחי בין בקורה 949.
 שאין 950 ראוי לשתוף. פי', שאינו ראוי לשתוף
 בלחי וקורה לבד, כגון מבוי מפולש דבעי צורת
 פתח נמי 951, וזה הכשירו מן הצד הא' בלבד,
 בלחי או קורה.
 לחי ודבר אחר. פי', כגון מבוי מפולש, הכשירו
 בלחי לבדו הזורק לתוכו פטור.
 עושה לחי מכאן ומכאן או קורה מכאן ומכאן 952.
 פי', האלמא בין לחי בין קורה משום מחיצה,
 דאי לא היכי מכשירינן בשתי דפנות בלבד, וקשיא
 למי' בלחי או בקורה שהם משום הכירא 953.
 פי' רש"י ז"ל 954 ואפי' לרבנן דאמרי אין מערבין
 רשות הרבים בכך, ה"מ ברשות הרבים, אבל
 במבוי המפולש מודו 955, והקשו בתוספ' 956, והא
 מוכח לעיל 957 בשמעתא דכיצד מערבין רשות
 הרבים, דאפי' במבוי מפולש שאין בו רשות
 הרבים, מצרכי רבנן מצד אחד צורת פתח לתנא

934 כ"ה בתוס' שם וברא"ש ס"י טו, ובתוס' ר"פ
 (כ"י) הוסיף לבאר בזה. 935 [צ"ל: לקרובים].
 936 [צ"ל: לרחוקים]. 937 בתוס' שלפנינו
 וע"י רש"י ז"ל [לא]. 945 הובא בחי' הרשב"א.
 וע"י בהשגות הראב"ד פט"ו משבת ה"א. 946 הרשב"א
 בחידושי. וראה בגאון יעקב באורד. 947 [צ"ל:
 ג' גמורות]. 948 צ"ל: וקסבר. 949 כן
 פירש גם הרשב"א, ומבואר דהוא קושיא בפ"ע, אולם
 המאירי בחידושי פי' דמייתי הך כרייתא לאילומי
 קושיא קמיתא. 950 לפנינו: שאינו. 951 כת"ק
 לעיל ו ב. 952 לפנינו: לחי מכאן ולחי מכאן
 או קורה מכאן וקורה מכאן. 953 מלשון רש"י
 בד"ה לחי משמע דפרץ רק אליבא דרבא, וראה
 מהרש"א וגליון הש"ס והגהות רא"מ הנרביץ.
 954 ד"ה לחי. 955 והוכרח לפרש כן, דבלא"ה
 לא פריך מידי. וע"י גליון הש"ס. 956 לפנינו
 ליתא, והוא בתוס' רבנו פרוץ (כ"י). וע"י רש"ש.
 957 ו ב.

934 כ"ה בתוס' שם וברא"ש ס"י טו, ובתוס' ר"פ
 (כ"י) הוסיף לבאר בזה. 935 [צ"ל: לקרובים].
 936 [צ"ל: לרחוקים]. 937 בתוס' שלפנינו
 וע"י רש"י ז"ל [לא]. 945 הובא בחי' הרשב"א.
 וע"י בהשגות הראב"ד פט"ו משבת ה"א. 946 הרשב"א
 בחידושי. וראה בגאון יעקב באורד. 947 [צ"ל:
 ג' גמורות]. 948 צ"ל: וקסבר. 949 כן
 פירש גם הרשב"א, ומבואר דהוא קושיא בפ"ע, אולם
 המאירי בחידושי פי' דמייתי הך כרייתא לאילומי
 קושיא קמיתא. 950 לפנינו: שאינו. 951 כת"ק
 לעיל ו ב. 952 לפנינו: לחי מכאן ולחי מכאן
 או קורה מכאן וקורה מכאן. 953 מלשון רש"י
 בד"ה לחי משמע דפרץ רק אליבא דרבא, וראה
 מהרש"א וגליון הש"ס והגהות רא"מ הנרביץ.
 954 ד"ה לחי. 955 והוכרח לפרש כן, דבלא"ה
 לא פריך מידי. וע"י גליון הש"ס. 956 לפנינו
 ליתא, והוא בתוס' רבנו פרוץ (כ"י). וע"י רש"ש.
 957 ו ב.

מקומו של ר' יהודה³²⁸, דרך התלמוד לומר כן, לומר שלא נעשה ברצונו ובדעתו. ורש"י ז"ל³²⁹ מוזק דלא גרסינן ולא עפ"י ר' יהודה, שאין צפורי מקומו, ועוד דהתם בדרך חצר שאינה מעורבת הביאו³³⁰ וכדברי ר' יהודה, והכי גרסינן לא עפ"י ר' יוסי, שהי' מקומו בצפורי, אלא עפ"י ר' ישמעאל בנו לאחר מיתת אביו. ג"ה וכן גרש"י ז"ל בכאן³³¹ פורסו ואפילו לכתחלה היכי פרטי³³². כלומר, דהא עשיית אהל עראי הוא לכתחלה, והא אמר רבה בר בר חנה אמר ר' יוחנן³³³ הכל מודים שאין עושין אהל עראי, אבל במס' סוכה³³⁴ יש לרבינו ז"ל גרסא אחרת ופירוש אחר, ושם³³⁵ פירשתי שאינו בא³³⁶ אלא הגרסא דגרסי הכא, וכדכתיבנא נמי במס' שבת³³⁷ ולעיל במכילתין³³⁸ בסד"י. גזוטרטא שיש בה ד' אמות על ד' אמות. שהם כ"ד טפחים על כ"ד טפחים באמת ו' טפחים.

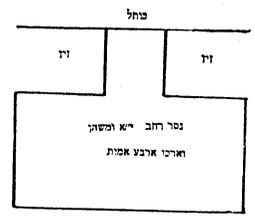
[פז, א] חוקק בה ד' על ד'. פירוש באמצעיתה, לפי שאין מחיצה לפחות מחלל ארבעה טפחים. וממלא. פי' דאמרינן בכל מה שהוא חוץ לנקב מכל צד כוף וגוד, והרי יש מחיצות י' מכל צד, ואמרי' גוד אחית מחיצתא. ומפני שזו קולא גדולה, ודבריו רבי יהודה ג"כ קולא גדולה, דהא בחדא מינייהו ידבר איכר מחיצות כלל, משום הכי קאמר אמרו לרב אחד, כלומר דודאי דמקל בהא מקל בהא, ואף על פי שאין זו דומה לזו בצורת הענין כלל, כנ"ל³³⁹. עך כאן וכו'. פי' דהכי תניא לקמן³⁴⁰. אמר אבוי וכו'. פי', שיש כותל על שפת הים או הנהר בפחות מג'.

באוצר הגאונים סי' קעג והמאירי בשם יש מפרשים, וכ"ה בחי' הרא"ה לטובה טז, ב וברבנו שם. ע"ש. 328 ראה סנהדרין לב, ב וברש"י כאן. 329 בד"ה ה"ג. 330 כ"כ גם התוס' לעיל בד"ה קורה וברא"ש סי' ז, וראה בגאונים. 331 ראה בד"ה הכל מודים. 332 כן הגי' בדק"ס סוכה שם, ולפנינו: מי שרי. 333 כ"ה לעיל מד, א ובשבת קקה, ב אבל כאן ליתא: אמר רבה בר בר חנה אמר ר' יוחנן. ובאמת תוספתא היא בשבת פ"ב ובסוכה פ"א, וראה דק"ס שבת שם אות צ. 334 טז, ב ד"ה מהיכי, וע"ש בתוס' ד"ה פירסו. 335 בד"ה פרסו. 336 צ"ל: שאינו נכון. 337 קקה, ב. ולא נדפס עדיין חי' רבנו לפקק זה. וראה בחי' הרשב"א שם ד"ה שאין.

צריך שיהא בארבה ד' אמות ורחבה אחר עשר טפחים³⁴¹ ומשהו. פי', ונתונה לארבה ע"ג זיוין שיש בין זה לזה ד' טפחים ארד ברחב טפח ומשהו, וכשנאמר כוף לכל ראשיה סביב הנקב ממש כופו כלפי למטה עשרה טפחים לכ"א ואחד מג' צדדין, וישאר מרחבה טפח ומשהו לאותו³⁴² שהוא נקוב כלפי הכותל, ובפחות מג' שיש מן הנגר עד הכותל הו' להו ד' טפחים של חקק ומחיצותיה שימכאן ומכאן כנגד צדי הכותל כשתכוף אותה ג"כ לא יהא בהם ברחבה אלא טפח ומחצה, ותשלים אותם לד' על ידי לבוד פחות מג' שיש מהם עד הכותל כזה³⁴³. היתה זקופה וכו'. פי' ויעמידנה זקופה כנגד הכותל ברוחק ד' טפחים רחבה כנגד רחב הכותל, וכשתאמר לכ"א משני צדדיה שיכוף מהם טפח ומשהו כלפי הכותל ישאר מהם עד הכותל פחות מג' שהם כלבוד, וישאר מרחבה כנגד הכותל ד' טפחים, והרי כאן ד' טפחים לכל צד בגובה עשרה.

היתה עומדת בקרן זווית. כלומר, שיש סמוך לים שני כתלים כמין גם. צריך שיהא בנבחה עשרה³⁴⁴ ורחבה שני טפחים ושני משהויו. פי' ויעמידנה זקופה כנגד היוצא תוך ג' טפחים לכותל הא', וברחוק ד' טפחים לכותל האחר, וכשנאמר בה שתכוף ותהא כעין דיומד תכוף כלפי ראש הכותל האחד טפח ומחצה לאותו כותל שהיא רחוקה ממנו ד' טפחים, ונמצא שיש ממנה טפח ומשהו כלפי כתל זה וטפח ומחצה כלפי כותל זה, ועל ידי לבוד פחות מג' הא בכל אחד מהם ד' טפחים בגובה עשרה. אלא דר' חנינא³⁴⁵ כו'. פי', שהכתל שעל שפת

338 מד, א ד"ה ותו. 339 כ"פ רש"י לעיל פז, ב ד"ה אמרו. 340 פז, ב. 341 לפנינו ליתא: טפחים. 342 [צ"ל: לאותו צד]. 343 בכתי' נשאר מקום הציוור חלק, ובד"ה הוסיפו ציוור זה: 344 לפנינו נוסף: טפחים. 345 כנ"י כ"מ, ולפנינו: ואלא הא דתניא ר' חנניא וכו'. וראה דק"ס

הים היא רחוקה מן הנהר, ואז צריך גזוטרטא של כ"ד על כ"ד ולחוק בה ד' על ד', ותהא נקובה באמצע ממש כעין אסיחא והיא נתונה ע"ג יתדות או זיוין, ודולין מתוכה מן החלונות ע"י זריקה, או שעושין מהלך מן החלונות עד הגזוטרטא ללכת ולשאוב. ואיכא למידק³⁴⁶, ל"ל למימר בגזוטרט' הזאת נוף וגוף³⁴⁷, והלא בכל שהוא רחבה ד' טפחים אמרינן פי תקרה יורד וסותם. ולפי מה שכתב ר"ת ז"ל לקמן בפרק כל גגות³⁴⁸ גבי אכסדרה בבקעה, דאפילו לרב לא אמרינן פי תקרה יורד וסותם אלא כשיש כאן לכל הפחות שתי מחיצות דעריבן ניחא, דהא גבי גזוטרטא הסמוכה לכתל ליכא אלא מחיצות שכתב³⁴⁹ דלרב אמרינן אבל רש"י ז"ל הכתל בלבד שתהא שלמה, אבל רש"י ז"ל אפילו בד' רוחות, קשיא טובא הא דר' חנינא בן עקביא וכן מתנ"י דגזוטרטא דלקמן³⁵⁰ דטרחינן למעבד מחיצות עשרה לכל רוח ורוח. וי"ל³⁵¹ דלדבריו ז"ל מיירי כגון דעבידא כי ארוילא, שפירש הוא ז"ל³⁵² שהיא עשויה במדרון, וכל שהוא משופע אין אומרים בו פי תקרה יורד וסותם, א"כ י"ל, דגזוטרטא דהכא ודמתנ"י מיירי בשאין פיה חלוק³⁵³ אלא פגימות פגימות, שאין לומר בה פי תקרה יורד וסותם. אבל אין זה נכון³⁵⁴, דא"כ ליתני אין ממלאין ממנה אלא בשפיה חלוק³⁵⁵ או שעשו לה מחיצה עשרה, ולי נראה דתנא מיירי בפ"י בשתחלון³⁵⁶ גבוה יותר מעשרים אמה על שפת הים, וקי"ל שאין אומרים פי תקרה יורד וסותם במה שיש תחתיו חלל יותר מעשרים אמה, וכמו שכתבו מקצת רבתי ז"ל בפ"ק דמכילתין³⁵⁸.

מתנ"י, אמת המים שעוברת³⁵⁷ בחצר. פי', ונכנסת אות ש. 346 כן הקשו התוס' (פז, ב) ד"ה גזוטרטא והרשב"א, וראה בבעל המאור ומלחמות. 347 [צ"ל: כוף וגוד]. 348 צד, א בתוס' ד"ה בשתי. 349 להלן צד, ב ד"ה כי לית ליה, 350 פז, ב. 351 כן תרצו בתוס' הגי' ובחי' הרשב"א, וראה פי' אחר בבית הבחירה בשם הראב"ד. 352 לעיל כה, ב ד"ה והכא, ולהלן צד, ב ד"ה אמרי בי רב. 353 צ"ל: חלק, וכ"ה ברשב"א. 354 כן הקשה הרשב"א בחי'. 355 נראה דצ"ל: בשפי החלון גבוה וכו'. 356 כן משמע מד' הראב"ד שהביא הר"ן בחי' לעיל ג, ב ד"ה ולענין פסק הלכה ע"ש, (והשוה למש"כ בשמו הרשב"א בחי' לעיל ד, ב ד"ה

בחצר מן הצד האחד ויוצאת משם מן הצד האחר בנקבים שיש תחת הכתלים, ולפיכך כל שהיא עמוקה י' ורחבה ד' אין ממלאין ממנה בשבת אלא א"כ עשו לה מחיצה בחצר³⁵⁸ דנכנסת ויוצאת בתוך האמה שתהא גבוהה עשרה טפחים, דהוה ליה כמטלטל מכרמלית לרשות היחיד. ואין זה דומה ללשון ים הנכנס לחצר, ואין³⁵⁹ לו מוצא מן הצד הא' לצאת, וכדפרישנא בפ"ק דמכילתין³⁶⁰. ומיהו כל שאינה עמוקה עשרה ורחבה ד' אינה חולקת רשות לעצמה, ובטיל לה לגבי החצר ומותר למלאות ממנה, וה"ה אם אין הנקבים שנכנסת ויוצאת בהם רחבים ג' טפחים, דכל פחות מג' כלבוד דמי, ומותר למלאות ממנה בלא עשיית מחיצה³⁶¹. נמרא. אילימא באמת המים. פירוש, דלרבנן כל שרחבה ג' טפחים חשיבא כרמלית, ולרשב"ג לא הוה כרמלית עד שתהא רחבה ד'. אלא הא דכי כו' נימא כתנאי אמרה לשמעתייה. כלומר, דרשב"ג בלחוד היא ודלא כרבנן. ואלא באנפיה ולהחליף. פירוש, ודכ"ע צריך יהא ברחבה ד' טפחים, ולענין אגפים שעשה לה מכאן ומכאן פליגי רבנן ורשב"ג, דרבנן סברי דאם יש ברחבה פחות מג' בטלה לכאן ולכאן, ומותר למלאות מן האמה ולהניח באגפים ואח"כ להכניס מן האגפים לחצר או לחלון, אבל אם יש בה ג' טפחים אסור, ורשב"ג סבר דפחות מד' מותר, ובארבעה אסור. ואע"ג דאשכחן בעלמא לרבנן דכל פחות מד' טפחים חשוב מקום פטור וכדאשכחן מהא דרב דימי, תירץ רש"י ז"ל³⁶² דגבי רשויות דאורייתא דחשיבי הוי פחות מד' הסמוך להם בטל אצלם, אבל הכא גבי כרמלית לא בטיל [אי] הוי רחב ג'. ועי"ל, דהכא כיון

קורה), אבל דעת הרשב"א בעבוה"ק הב"י בסי' שסא דאין לחלק בזה. וראה עוד ברבנו להלן פז, ב סוד"ה בין מלמעלה. 357 כ"ה בד"ש, ולפנינו: שהיא עוברת. 358 צ"ל: במקום שנכנסת ויוצאת. 359 צ"ל: שאין. 360 יב, א סוד"ה והא דפרקי', (וכ"ה בתוס' רבנו פרץ (כ"ה) כאן, וראה ברבנו יהונתן), ועיי"ש תירוץ אחר בזה. 361 כן משמע גם מד' הרשב"א בחדושו ע"ש, ודברי רבנו הובאו בב"י וברמ"א סי' שנו ס"א ע"ש, וראה במשנה ברורה סק"ט שכ' דה"ה אם מצד אחד יש בו רוחב ג"ט. 362 בד"ה התם.

רוחין אותה כאילו
: היואלים מפסדי
ג. כזה 10 דיונין
ותה צמקוס היואל
יותר מצי הלפים.
עין אותה יש לעי
העשוי כזו *
ד קו ב"ג
י"ג, ואפשר
ה ואם יש
גמין, אבל אם הוא
רע צריבעו, וגרסה
ז אג"כ לריבוי עולם
ד קו הארוך.
לצבת כזה L אלא
ה לריבוי עולם, ואם
עושין לה יתר כעשוי

זל כר ומודדן לה כר
לכנן דרימ אין נותין
יר שמשמטין צו נעפן
f], ונראה דוקא עד
שום זה לזה דאפי
שום בין הכתוב ויתר
רות, רק שנותנין עיבור
ואפשר שאין תשמיש
זש"כ המ"ה, מיכה אין
ויר אחת, למש"כ דדוקא
ז: שלא יהא צנחל ויתר

דירה, אשמעין ללא
סורה לאכול ולישן לא
: כיון דאינו בית דירה
רה.
אן בית דירה, כל שכלו
א דיש בית דירה נמשכת
ז: דמתעברין עם העיר,
שהשומר יש עם, וגל
הקשות תיפוק לי משום
שיבא דירה קבועה ויהי
משם ואין נותנין קרפף
לעיר וכמש"כ לעיל בשם
א.

אפי דרין בחוכה והיא
ה חויר על גגה ועל גגה
אפשר לפרש שיש בהן ד"ה
, ואפשר לפרש דנעשין בה
יתן על ידן קרפף לעיר.
לפרש בה דביבכ"י ובאפי
היינו חדר מיוחד לדירתו
דבגמי ל"מ קן, אלא של
ומר דביבכ"י נעפל לדירת
ה אלא שגגה כדון צפ"כ
רפ"ז פסק לענין מחנה
ביבכ"י פטור, וי"ל דה

ואין צו פתח ולינה דין
ס וביבכ"י, דמיוחד לשם
[וכש"כ שאין עולים לחטון
בגמי ערכין ל"כ אי דב
כנז

כנז ובתי מרחצאות אינם בכלל בית אלא חצרבו מאשר צעיר
ולא חצרבו אלא כשכן צעיר שיש לה ששה בחים בלעזן אבל לענין
ששה בחים ודאי בתי כנז ובתי מרחצאות אינן עושין עיר ובתי
כנז היינו בתי חרשת], ואף אם אכולין שם באקראי כגון שאירע
אונס לפועל או לפועלים שלא היו יכולין ללכת למקום סעודתן לא
מקרי בשביל זה דירה, ואם קובעין שם סעודה אחת ציום באמצע
פנדותן יש מקום להסתפק ומסתבר כיון דעיקר הבנין לאו לדירה
שכיר אלא למלאכה וגם האכילה הוא בעל כרחם שאין השלחן
ערוך כדרך המסובין לא מקרי דירה, והרי נחלקו עירובין ע"ג א',
אי לינה גורם או פיתא ובמקום דניחא לי עפי שיכל במקום
לינה לכ"ע לינה עיקר כדאמרו שם, ואף דאין ראי' משם לכאן
דחם אי אפשר לי למקני צ' תחומין אבל הכא אפשר לו לקיים
צ' בתי דירה מ"מ זכר לדבר איכא דפיתא שאכולין דרך עראי
לא חשיבא.

עוד יש לעי צבית חרשת שמכונותיה וספסלים מחויבות לקרקע
וקבועים שמשמעים הצות מדי חמות, וכל שאין ד"ה על ד"ה
פניות לאו שמי דירה.

ואם יש שם חדר ד' על ד' לשומר שלן שם החדר הזה הוא בית
דירה, אבל כל בית החרשת לא נעשה בית דירה בשביל זה,
אלא עדיף מביבכ"י למש"כ לעיל, והכא גרע עפי דחם משמש
בביבכ"י להתפלל ולכבד ולרצן, אבל הכא אין לשומר תשמיש צבית
חרשת, וכל זה אם יש לו פתח מציבו לבית חרשת אבל אם אין לו
כלל פתח מציבו לשם זה כ"כ בחים נפרדים, ואין מקום לדון בזה.
ואם יש צבית חרשת חדר דע"ד למנהל שיושב שם שעות מספר
ציום, דין חדר זה כדון הפועלים צבית חרשת, ואפי' אם
אובל שם עראי וכמש"כ לעיל, ואמנם אם המנהל אובל עראי וצבית
חרשת אין אכולין כלל, אין מקום להכא גרע עפי שגם הוא אין
חדרו, וכמש"כ לעיל בדירת השומר והכא גרע עפי שגם הוא אין
לו בחדרו לינה ולא פיתא גמורה, שאין ביתו מתפשט בכל ציב"כ
למשכב דירה.

והלכך צ' עירות וביניהם קמ"צ אמה כשמודדן מצית לבית אבל
יש בית חרשת הנכנס לתוך הצבית ואם נמדוד מביבכ"י
אין קמ"ה אמה ביניהם, אין מתעברין מעמשים האמורים, ועוד
אפי' ביבכ"י שיש לו דירה לחזן כה"ג אין העירות מלטרפות
למש"כ לעיל דכל אלו שמתעברות נכנסות בחשבון ע' אמה ואין
נותנין קרפף מחומת ביבכ"י לרי"מ, וה"ל לרצן צ' עירות אין
נותנין קרפף לזו וקרפף לזו אלא מן בתי הדירה ולא מחומת
ביבכ"י, ואין צ' עירות מלטרפות אלא אם אין מחומת ביבכ"י
עד ביה העיר השני ע' אמה ושירים, והכא צביב"כ אף כה"ג
אינו מלטרף.

נראה דעיר צנו"י על עמודין גבוהין י"ט מן הארץ אין תחת
העיר דין עיר ואם יש בית למטה מודדן תחומו מציבו,
וכשם שאין מערה עושה עיר על גגה כך בית שלמעלה מ"מ"ע אין
עושה דין עיר תחתיו.

ולפ"ז ביבכ"י למטה ואין צו דירה לחזן ועלי על גביו בית דירה,
וכוא מוך ע' אמה לעיר אין מתעבר עם העיר, וכש"כ
לענין לפשות עיר שאין עלי מן המנין כיון שאינו פתוח לחזר
וכמש"כ ס"ק י"ט.

ב' המ"ה דד"ה על ד"ה שאמרו צבית שמתעבר עם העיר, היינו
מרוכעים, ובמ"כ צב"ל ד"ה ארבע כתב דאחרונים ז"ל
השיגו עליו מהא דיו"ד ס"י רפ"ז שסתם בשו"ע כהר"מ, ואמנם
כנז הכרע כע"ז ס"י חר"ל צב"ל בראיות מכרעות דשיעורו ד"ה
מרוכעות, ובי גס הר"מ סובר קן, וה"ל ככתרתי צמקוס שראיותיהם
מכרעות, ואף לפי מה שפי' הר"ש דברי הר"מ יש לנו לתפוש
דברי הר"ש שהוא בתרא, והלכך אין לזוז כאן מדברי המ"ה שאין
להקל בפחות מד"ה על ד"ה.

ובח"ס ס"י ר"ע כ' לדחות ראיה כע"ז מסוכה עגולה ח' אי דלמ"ד
ד"ה צעין מרובע, דמחנה מחמירין עפי, וכה דאמר ג' אי
מאן תנא כ"ה הוי מני למימר ולעמעין, ותמוה וכי הדבר מסור
לו בלא התורה מסורה לנו מביב"ל ור"ה בגמי ואם בגמי לא אמרי

לחלק במחנה, מאן אמרה, ועוד בלא צרייתא כללה מחנה צבדי אינן
ומדה אחת לכולן, ועוד מה טעם הוא זה דמחנה מחנה מלכות
שמים סוף סוף לא אמרה תורה אלא צבית, ומש"כ דבגמי הוי מני
למימר ולעמעין, זה לא יתכן אלא אי הוי מפרשין לן בגמי דמחנה
לא צעין מרובעים, אבל אין לנו לבדות מעמנו כן ולומר דהוי מני
למימר ולעמעין אדרבה יש לנו ללמוד מסוגית בגמי דסוכה ומחנה
חד שיעורא.

ומאן דצעי להחמיר במחנה הואיל והחמיר בשו"ע, אין לו להקל
בשביל זה לענין עיבור, וכמש"כ המ"ה בפשיטות דצעין דע"ד.

הב"ח ס"י שני"א וס"י ס"ג כתב דהא דשומירה לא מקרי מוקף
לדירה להחיר יתר מצי"ס אינו אלא בלא דר צה יוס
ולילה אבל דר צה יוס ולילה חשיב מוקף לדירה, וכמ"ד אדברי
הוי כ"ג אי' שכתבו דעזרה כיון דשומרים צה גם צלילה מקרי מוקף
לדירה, וכבר הקשה הפמ"ג ר"ס שני"ה דלשון וכל דירה שמשמשה
לאויר הוא משמע כן דמשמע שאין כאן מגרעת בזמן דירתו אלא
הגרעון הוא משום שהיא לאויר וכמו שפרש"י כ"כ א', וכן מצינו
בבב"א לפי קמ"ה דרש"י כ"ה צ' ד"ה עבד, דמשמע דהשומר קצב
שם דירתו ואפי"ה מסקינן דל"ש מחילה, ונראה דעזרה שאני
דכוא נמלא צה לרצונו לשמחה של מזה אבל שומירה אין לו צה
זותא דעלמא והוא דר צה שלא עבדו.

ולדעת בג"ה דקרפף שיש צו שומירה חשיב הקרפף מוקף
לדירה, אין להקשות לא יהא הקרפף ששומירה בחוכה
עדיף משומירה עומה שאינה גריעה עפי כיון דעשוי לדירה ואין דירתה
דשפיר י"ל דשומירה גריעה עפי כיון דעשוי לדירה ואין דירתה
רצו"י, אבל קרפף דצעין רק שיבא אדם משמש צה והרי הוא
משמש צה ואין נפקותא צמה שבה"ס דר בשומירה צע"כ מינו
הקרפף שסביבה משמש להאדם שימוש הגון ולצו"י. (שבת ס"י ב"ג).

סימן ג

מבוי שאין צרחנו עשר וכשצונו צלחי וחקק בהג"ש חקק
עמוק י טפחים ורחב ד"ט וארבו ד"ט והחקק משופע
לד רכ"ר ואין המדרון מתלקע עשרה מתוך ארבע וגמלא חקק
זה אי נידון כרשות צפ"ע אין לו רק ג' מחילות ורות רביעית
פרוזה צמלוחה וכיו חקק כרמלית, תלוי הדבר במחלוקת, דבאמת
המים הנכנסת ויואלת עירובין פ"ז אי' מצוה דבעמוק י"ט לא מהני
גיפופי חזר להחיר את האמה, והקשו הרשב"א והריטב"א דהא
אמר י"ט צ' בלשון יס הנכנס דעשר אמות נותר בגיפופי
החזר ותירצו צ"ס חוס' ובראב"ד דהכי"ל דלשון יס איירי בלון
עמוק י"ט, וגמלא לפ"ז דבעמוק י' לעולם נידון צפ"ע לחמירין
גוד אסיק וכו"ל כהש"ב גיפופיה דהוי סילוק מחילות כדאמר
ל"כ צ', אבל הרשב"א והריטב"א כתבו דדוקא אמה המים הנכנסת
ויואלת חשיבא רשות צפ"ע אבל לשון יס' הנכנס ואינו ויאל אף
שעמוק י' גיפופי חזר מתירין אותו עד עשר אמות ולא חמירין
גוד אסיק אדרבה גיפופי מקדימין וסותמין וכו"ל חקק בצבית
ובחזר דאינו נחשב כרשות צפ"ע אלא הכל נעפל לבית וכדאמר
כ"ד צ' בנחמלא מים דחזין לתשמישתא אף צ"ס בעמוקו יותר
מצי"ס לא חשיבין ל"י כקרפף יותר מצי"ס וכן מוכה לפרש"ב
ור"ה שכתבו תי"ו צ'.

והנה לדעת רשב"א וריטב"א הכא חקק נותר בגיפופי חזר
אף שעמוק י"ט ולדעת ח"י ובראב"ד חקק כרמלית, ובא"ר
המצוי מותר, ואם המצוי משופע לחקק צמחך יתר מעשר נאחר
גב המצוי, ונראה להחמיר בדבר. [א"ה, ע"ל ס"י ק"ג בק"ד].
ב) ואם אין חקק להחמיר צ"ע לכ"ע נותר בגיפופי החזר
כדאמר פ"ז אי' ח"ל משם ראי' מפני שלא היתה עמוקה
י"ט, ולא משום מחילה החזר הותר לרצן כותל שעל גבה לא
מהני מידי אלא משום גיפופי החזר מותר בלון עמוק י"ט וכן
מצוה בלשון יס דממלאין המינה עד עשר אמות משום גיפופי החזר.
ונראה דא"ל טעם ד"ט צמקוס בגיפופין אלא כל שאין בגיפופין
תלויין שאין לויר ג"ט תחתיו כן מתירין ואף בהקרקע
שחריבין

290 אבני הלכות שאריות סימן רפ"ט ותשובות עירובין נ"ז

(ד) אך נראה דאין רא"י משם. דהנה שם בגמרא בהא דעשה מחילה על גבי מחילה דלא מהני. קאמר דמודה דאם עשה מחילה על שפת החל שהועיל. מלי עמא הוילי והדר על גבי מחילות העלויות הוא דר. והיינו משום דמחילות ההל אינם בפנים. והוא הדין בהרחיק מן המחילה ארבע ועשה מחילה דאין מחילה החלוטה נראית בפנים ועל כן מהני מחילה פנימית לשויי מוקף לדירה. ואף שאין מחילה הפנימית מכסה כל החלוטה רואין כאילו עלתה ער למעלה. ורשות היחיד עולה עד לרקיע ואמרינן גוד אסיק מחילתא, מה שאין כן הכא מתיר הגורם הפתח אף שאינו נראה במבוי כמו שכתב הרא"ש בפרק קמא דשבת בבית שאין טובו עשרה וקריו משלימו לו. דאם חקק בה ארבעה על ארבעה מותר לטלטל בכולו, וכתב הרא"ש דאף דבפנים אין מחילה עשרה במקום אחד. מכל מקום מחילות חלוטות שגבוהות עשרה מחירות איתו. וכיולא בזה כתב הריטב"א והמהרש"א בפרק כל גנות בהא דעמוד גבוה עשר היו רשות היחיד לענין שבת אף בלא גוד אסיק משום דמחילות שומרות איתו מבחין יעין שם:

לבינה דנפרץ למקום האסור לה, ואפילו למקום פטור מקלקל המחילה שמעבר ההוא עיין שם היטב. על כרחך לריך לומר דלא כאבן העזר הנ"ל דאין לריך מחילה ארבע רק כדי שלא יהי נפרזה במלואה למקום האסור לה. אלא ארבעה הא דאוסר נפרזה במלואה למקום האסור לה. הוא משום דמתבטל מחילה שמעבר ההוא. ומדרבנן לריך מחילה רביעית [למי או קורה ובחצר שני פסין] ואם כן נידון דין ממה נפשך מיתר. ולשיטת הרב מלאדי יש רא"י מהא דה"י גבוה מעשרים ובא למעטו. ולשיטת האבן העזר יש רא"י מחבוי שפירן לחגרי:

דברי הד"ש הק' אברהם.

סימן רצ"ו

ד"ב אחד.

7 שאלה אי מותר להעמיד הקנה של לורת הפתח בתוך גן זרוע מחמת שהגן מוקף גדר. ובספר מקור חיים מעטער על זה דהנה כתב שם בתיקון עירובין וז"ל עוד ראיתי שמוחבין הקנים של לורת הפתח בתוך הבית עד לארץ או בתוך המוקף מארבע רוחותיו בפנים. והא דזאי לאו כלום הוא כי הלחי בע"י שמעמוד בתוך בשביל היכר. דמה שטומד בתוך דבר המוקף לאו כלום הוא. דדבר המוקף כמאן דמליא דמי עד כאן לשונו:

(ה) אולם יש להביא רא"י מהא דפרק כל גנות בחצר גדולה שנפרזה לקטנה דאם השוה א"ח גיפופי גדולה נמי אסורה משום סילוק מחילות עיין שם (דף ג"ב:). הרי דמחילה פנימית מבטלת להגיפופי. והכא נמי הגדר מבטל להקנה כנ"ל אף שהקנה גבוה הרבה מהגדר. דעל זה שוב יש להביא רא"י מדברי הפרי מגדים הנ"ל דאף שהמחילה הפנימית נמוכה מהחלוטה מבטלת להחלוטה כנ"ל. אבל מכל מקום נראה דלא דמי להא דהרב פרי מגדים דהתם אמרינן גוד אסיק מחילה לבטל מחילות החלוטות ולשו"י רשות היחיד. מה שאין כן הכא לא אמרינן גוד אסיק להחמיר ולשו"י כרמלית ודו"ק:

דברי הדו"ש הק' אברהם.

(א) תשובה. הנה אף לפוס ריהטא דלישנא אחת דבר המקור חיים. אבל האמת יורה דרכו דשמים זו שמענו מדברי המקור חיים. ומשני טעמים פוסל המקור חיים. טעם הראשון הוא משום דלא היו היכר. וטעם השני משום דדבר המוקף כמאן דמליא דמי. כן נראה לי:

סימן רצ"א

ביה יום ב' לך תרנח"ל.

שלוש לכבוד הרב המריף ובין מו"ה שצ"ח ארי"י ג"י האב"ד ק"ב בזין:

דער דבר הספק שבזוית אחד מהעטליגראף עמוד אחד עומד בתוך חצר. שהמקור חיים בתיקון עירובין כתב דאם הגורם הפתח עומד במקום המוקף מחילות לא מהני משני טעמים. חדא דלורת הפתח בעי היכר וכאן אין היכר כלל. ועוד משום דביתא כמאן דמליא דמיא:

(ב) והנה לטעם ראשון נראה צדור ופשוט דאם הקנה גבוה מן הגדר עשרה ספחים דמהני. והרי ניכרין עשרה ספחים העלווים. רק אם הי' עשרה ספחים העלווים באויר הי' מחילה שהגדיים בוקעין בה. אבל כגון הכא שיש מחילה תחתיו מחילה העלוונה לבד מתרת. ורא"י ליה דהא איכא למאן דאמר בפרק עשין פסין (דף כ"ה) דהעושה מחילה על גבי מחילה הקרפף דמהני והועיל לשוויי מוקף לדירה. ואף דאין קיימא לן כמאן דאמר דלא הועיל היינו משום דבלאו הכי היטה מוקפת מחילות ולא חידש בה מחילות. אבל בזה מודה דהמחילה עליונה מתרת ודו"ק:

(א) והנה מה דפשיטא לי' דלורת הפתח בעי היכר לדידי לא נראה כן. דלא מלינו עיני היכר רק היכא שיש מחילות המתירות מדאורייתא רק מדרבנן בעי היכר דהיינו בשלשה מחילות. מה שאין כן בלורת הפתח שמועיל בכל הדי' מחילות משום שהפתח הוא כמחילה ויש כאן ד' מחילות. למה לי להיכר. ומילא דידי מהא דקשר לורת הפתח אף דגבוה יותר מעשרים. אף דכל דבעי היכר לא מחכשך למעלה מעשרים. דקורה שהוא למעלה מעשרים פסולה, דכל שהוא למעלה מעשרים אף היכר קצת לא היו כדמוכח מרש"י עירובין דף

(ג) אולם לפי טעם השני יש לעיין. דהנה בהא דהרחיק ממחילת הקרפף ארבע ועשה מחילה דמהני כתב הרא"ש הטעם משום דבטעיות מחילה חרשה סותר הישנה. וכן הוא בשלחן ערוך אורח חיים סימן ש"ט ע"פ ע' דמבטל הישנה. והכא נמי אם הגדר עומד מבחין רחוק ארבע מהקנה עומד בפנים להגדר. הגדר מבטל להקנה של לורת הפתח ודו"ק. והיינו כשהגדר גבוה עשרה מבטל להקנה. אף אם גבוה הרבה מהגדר. כמו במחילת הקרפף. דאין לריך שיהי' המחילה עניינית בגובה כל החלוטה רק אם גבוה עשרה מהני כמו שכתב הפרי מגדים בשלש שם סק"י:

אלמא עשרה היו מחילה דלמעלה מעשרה לא חשיב ל' רשות תחתיו אלא רשות אחריהא עד כאן. אבל למעלה מעשרה כיון דרשות אחריהא הוא לא חשיב מחילה. מה שאין כן לר"י דסבירא ל' מחילות הוא הלכה למשה מסיני שפיר יש לומר דגם למעלה מעשרה יש לו דין מחילה. אך הרמב"ם פרק ב' מהלכות בית הבחירה פסק כר"י דאמת כלים אמה בת חמשה. ואני הבאתי רא' לדבדיו מהא רסוכה (דף ט"ז.). החוטט בגדיש אמר רב הונא לא שנו אלא שאין שם חלל טפח במשך שצטה אבל יש שם חלל טפח במשך שצטה הרי זה סוכה. וברש"י אף שגנזיה החלל לשיעור גובה עשרה אין זה עשייתו. שהרי אינו מתקן אלא הדפנות ובדפנות לא אמרינן תעשה ולא מן העשוי עיין שם. ואי כר' מאיר דסבירא ל' אמת כלים באמת בת ששה ונפקא ל' מחילת עשרה מארון היו פסול סכך דמארוך למדנו שהוא פסול סכך מוכתב סוכים עיין שם. אף שגם שהיא פסול מחילת למדנו כמבואר ברש"י עירובין הג'ל. מכל מקום פסול סכך ודאי הוא ושפיר שייך לומר תולמיה. אלא על כרחך דרב הונא סבירא ל' כר"י דנפקא הלכה למשה מסיני ואין נפקא מינה להסכך בין גובה עשרה לאין גובה עשרה. רק הוא פסול מחילות. ולכן פסק הרמב"ם כוותי' :

(דף ד' :) דיבור המתחיל מאן דאמר טפח. דאף דקורה משום מחילה. מכל מקום פסולה למעלה מעשרים משום דבעי היכר. וקשה האין ארכב' אחרי רכשי. קאמר קורה משום מחילה וקאמר דבעי היכר. אך דס"ל דאף דקורה משום מחילה. בעי היכר קאת דלא עדיף מלחי. דאף דקיימא לן לחי משום מחילה. מכל מקום בעי היכר קאת כמבואר בגמרא. וכן דעת התוספות סוכה (דף כ"ב :) דיבור המתחיל אבל דאף מאן דסבירא ל' קורה משום מחילה בעי היכר קאת. מוכח מזה דלמעלה מעשרים לא היו היכר כלל. הרי דבזרת הפתח לא בעי היכר כלל :

(ב) גמ' משום דביתא כמאן דמליא דמיא. חוץ מה שסבירים הרבה ראשונים דזה דוקא צבית מקורה. כמו שפיר גם כבודו. גם סברתו אינו מובן דמה מוזיק לן כמאן דמליא לענין שלא יסרף לזרת השתח. גם הרבה אחרונים חלקו עליו :

(ג) אך לדידי נראה מטעם אחר לפסול משום דכיון שיש מחילה המפסקת בין עמוד זה לזה. אין אמה יכול להעטרף עמוד זה לכאן דהא המחילה מפסקת ביניהם. והוא כמו דאיתא בפרק כל גנות ל"ב : לענין חצר קטנה שגפרלה לגדולה דהיכא דאיכא גפופי גדולה מותרת וקטנה אסורה ובמכנסת כותלי קטנה לגדולה אף הגדולה אסורה כיון שיש מחילות ביניהם אין יכולים לסתום. וכמו כן הכא כיון שיש מחילה מפסקת בין זה לזה אין מותרין לזרת הפתח. ולפי זה יש להכשיר באם יש בהעמוד עשרה למעלה ממחילת החצר דלזה אין המחילה מפסקת. וכל שהוא עשרה היו עמוד לזרת הפתח ויוכשר :

(ד) אך האבן העזר סימן שס"ב סבירא ל' דבמחילה לא משגחי' במה שהיא למעלה מעשרה רק במה שהיא חוץ עשרה. לענין אם במה שהוא למעלה מעשרה עמוד מרובה על הפרוץ כיון שבמחך עשרה אין עמוד מרובה לא נמטעל הפרוץ עיין שם. ואם כן הכא נמי לענין לזרת הפתח כיון שבמחך עשרה המחילה מפסקת ביניהם לא משגחי' במה שהיא למעלה מעשרה גובה ממחילת החצר :

(ה) אך נראה מגמרא עירובין (דף כ"ה) דלא כוותי' דאיתא שם לענין קרפף שלא הוקף לדירה והעושה מחילה על גבי מחילה אריח בשבת הוסי' וכו' ר' ששת אמר לענין שבת נמי לא הוסי'. מבואר מסוגיא שם דמחילה על גבי מחילה אף שהמחילה התחתונה שבמחך עשרה אינה מכשרת. מכל מקום יכולה מחילה העליונה להכשיר. ואף מאן דסבירא ל' התם דלא הוסי'. הוא משום דזה לא מקרי היקף לדירה כיון שלא חודש דבר בהיקף דהרי כבר ה' מחילה. מה שאין כן לענין תורת מחילה ודאי הוה עליו שם מחילה אף שאינו מחיר רק במה שלמעלה מעשרה :

(ו) ונראה לומר דדבר זה אם מחשב' מה שלמעלה מעשרה למחילה במחלוקת שטי' בדברי ר"י ור"מ בעירובין (דף ל') : ובסוכה (דף ד' :) דר' מאיר סבירא ל' דאף אמת כלים הוא בת ששה נפקא ל' מחילות מארון תשעה וכפורת טפח וסבירא ליה דדוקא חוץ עשרה מקרי מחילה כמו שמבואר בדברי רש"י עירובין שם סוף דיבור המתחיל ארון ח"ל

(ז) נחזור לענינינו כיון דקיימא לן כר"י שפיר גם מחילה למעלה מעשרה חשיב מחילה כנ"ל. והאבן העזר ה' סבירא ל' דפסקין כר' מאיר. [וכן באמת פסק הרמב"ם בפי' המשניות אך בהלכה חזר בו] ולכן פסק דמה שלמעלה מעשרה לא חשיב מחילה. והוא ה' מתרן לעלמו סוגיא דעירובין דהעושה מחילה על גבי מחילה הג'ל משום דהתם איירי לענין היקף לדירה דהוה רק מדרבנן. והלכה כמאן דמיקל בעירובי. ולכן קאמר הגמרא אליבא דר"י דמחילה על גבי מחילה מהני. אבל מאחר שהרמב"ם פסק כר"י גם לענין דאורייתא. נאמר שמחילה למעלה מעשרה מהני ושפיר צמדון דידן אם העמוד גובה למעלה ממחילת החצר עשרה טפחים יש להכשיר :

(ח) אך יש לומר דנאמר במחילות של החצר גוד אסיק ויהי' גם למעלה המחילות מפסיקות. אך יש לתרן על פי דברי התוספות סוכה (דף י"ז.). דיבור המתחיל אילו דלא אמרינן לבדו להחמיר. ואם כן גם גוד אסיק גם כן לא נאמר להחמיר דתרווייהו הלכה למשה מסיני יגובה :

(ט) אך לכאורה קשה על דברי התוספות מהא דעירובין (דף ט') : רב אשי אמר כגון שרגשו בלחין פחות פחות מארבעה במשך ד' אמות לרבן שמעון בן גמליאל דאמרינן לבדו כו' עיין שם. הרי דאמרינן גם לבדו להחמיר דיהי' לריך לחי אחר להחמיר. גם החכם לבי סימן נ"ה הקשה על סברא זו מגמרא שרק עושין פסין (דף כ"ה.) הרחיק מן הכותל פחות משלשה לא הוסי' ופרש"י והו' במחילה על גבי מחילה משום דאמרינן לבדו הרי דאמרינן לבדו להחמיר :

(י) ונראה ל' לתרן דברי התוספות דהתם צדור מללו דהלכה למשה מסיני שהי' בלבדו א' בנדו הוא שהלבדו או הגוד עושה מחילה. ודאי לזה מהא דמהני במחילה קנים פחות משלשה משום דאמרינן לבדו. ואמאי לא נימא לבדו איפכא שהי' האויר חשיב בלבדו

הרה"ל ר' חיים אלעזר בן יהודה אפרת (1734-1812)

335

ובמסקוף הוא שפיר פתח כדאמרינן לעיל דפתח לה בקרן ציון יע"ש ובתוס' שנה בני' ס"א ס"ק י' תמה מדוע לא הביאו הפוסקים דין זה :

וא"כ מאי זה נסתפקו בח"ס שם ניסו דנימא דפתחא על גבי מים לא עבדי אינשי כמו דפתחא בקרן ציון לא עבדי אינשי מכל מקום ל"פ מהני כדברי התוס' כ"ל ועטם דנריהם הוא דהיכא דלא נעש' בזה"פ אף דאמרינן דכל עשר אמות פתחא הוא אף אמרינן דבמקום כזה לא עבדי אינשי פתחא ואין זה פתח אבל אם עשה לורת הפתח להדיא בודאי מהני וכל זה ברור . וא"כ הי' מהראוי שיכתי ל"פ אף בעמוק י' :

אך ענה וזכרתי בספק חדש בדין זה אשר נסתפקתי מאז על כך דינה היכא דקניס מלו"פ עומדים בשני הסדים המסתלקים י' מתוך ד' והגיא עובר ביניהם מטעם דהוי מחילה על גבי מחילה דלאו שמי' מחילה כדאי' בעירובין דף כ"ה וכן הוא בלחיים העומדים על הסדים בלדדים לורת הפתח כיון דלמי משום מחילה אינו מועיל במקום הזה דהוי מחילה על גבי מחילה בלא"ה הוי הסדים גופיהו מחילה דמסתלקים עשרה מתוך ד' ומחילה הסדים לא מהני לגמי וללו"פ כידוע :

וזה נלע"ד ברור וכן מבואר באחרונים דהנה במקור חיים במיקון עירובין כתב ו"ל עוד ראיתי שמוחבין הקנים על ל"פ בן ד' הבית עד לארץ או בתוך הגדר המוקף מחילות ורא' ודאי לאו כלום הוא דדבר המוקף כמאן דמליא דמי וזה פשוט וא"ל רא"י יע"ש :

והנה על דברים אלו פלפלתי בחידושי בהרוב דביחא כמאן דמליא דמי לא אמרינן רק בזה"י מקורה אף מטעם אחר נלע"ד דלא מהני משום דהוי סילוק מחילות כיון דאיכא מחילה אחרת לפני הלחי וכדאי' בעירובין ד' ז"ב דהיכא דמחיל' אחרת סוחמת בפני הראשונה הוי סילוק מחיל' ולקמן יבואר עוד :

אך עכ"פ מבואר בדבריו דכיון דביחא כמאן דמליא דמי לא מהני מה שהקנים נחומים בתוך החצר אף שהקנים גבוהים למעל' מהחצר עשר' טפחים ואם כן נימא י"ב דביחא כמאן דמליא דמי מכל מקום הקנה מלו"פ עומד על הבית הוא ועל גג החצר למעל' עשר' אף ע"כ כ"ל דכיון דהחצר כמאן דמליא דמי לא מהני מה שהקנה עומד למעל' על גג החצר דמחילה על גבי מחיל' לא שמי' מחיל' :

ובישועת יעקב בכוף סי' ס"ג כתב ו"ל והנה פה קבלתינו והגו להעמיד הקנים בתוך חצר הבית המוקף מחיל' אלא שהוא גובל הרב' לתוך הגדר החצר נמוך הרב' מהלחי ולדעתי אין בזה חשש כיון שהחלק הגובל לתוך יש לו היכר גדול והלחי בעצמותה הוא מהארץ עד למעלה חשיב מחילה גמורה וגם הכירא עכ"ד יע"ש :

ודעתו דלא אמרינן ביחא כמאן דמליא דמי כ"ל א"כ שפיר הוי מחילה גמור' דהרי הלחי עומד למטה בלחץ ממש ואי משום דלא הוי היכר בשביל דהמחיל' מהחצר מפסקת ע"ז אחר כיון דגובל למעל' הרב' שפיר יש היכר ועכ"פ גם דעתו דאילו לא הוי עומד הלחי בלחץ לא הוי מחיל' אף שגובל למעל' (ובגוף הדין נרא' לי דלא מהני כה"ג משום דהוי סילוק מחיל') :

ומעתה אחרי אשר בארנו כ"ל ללו"פ העומד על שתי הרים המסתלקים עשר' מתוך ד' לא מהני משום דהוי מחיל' ע"ג מחיל' ממילא ה"ה דאף ל"פ על המים העמוקים עשר' לא מהני מההוא טעמא דמחיל' ע"ג מחיל' לא שמי' מחיל' אבל היכא דאין המים עמוקים עשר' שפיר מהני :

אך לפי זה יהי' עדיין לנו ספק בכל עיקר עשיות ל"פ על המים דאי אפשר למדוד המים ולידע אם מחלקט

עשר' מתוך ד' או לא אף כבר בארנו דממ"נ מותר כמבוא' גם בח"ס דאם היא מחלקט עשר' מתוך ד' מחיל' האמה מפסיקים בינה לבחצר ואינו אוכר החצר ואם אינה מחלקט עשר' מתוך ד' טוב לא הוי האמה כרמליה ואם מקלטה עמוק י' מתוך ד' ומקלטה אינ' מחלקט עשר' מתוך ד' הוי כלשון ים הנכנס לחצר כמבואר בח' הראשונה ויבואר עוד לקמן ועל מאי שהאמה רחבה יותר מעשר ואסור החצר משום פרז' טוב מהני ל"פ כ"ל :

ולפי כ"ל טוב יהי' לנו ספק שמה במקום שיטמיד הקנים מלורת הפתח הוא מחלקט עשר' מתוך ד' ולא מהני ל"פ משום דהוי מחיל' על גבי מחיל' ושאר האמה אינו מחלקט עשר' מתוך ד' ואוכר החצר :

ולבאורה הי' אפשר לומר דאף דלא מהני הקנים מלו"פ שעומדים על מחיל' גבוה עשר' היינו רק דלא מהני להחיר המים כדאיחא בעירובין ד' כ"ה דרק להשוכנים למט' לא שמי' מחיל' אבל להשוכנים למעל' שפיר הוי מחיל' דמחיל' העליונות הוא דר וא"כ הכי נמי הי' אפשר לומר דלהחצר שפיר מהני האי מחיל' מקנים מלו"פ :

אך באמת זה אינו ובכאן לא שייך זה דהקנים מלו"פ לא נעש' להשוכנים למעל' בתוך העיר אף ללו"פ על המים ולהמים לא מהני דהוי מחיל' ע"ג מחיל' וממילא אין בהם ממש :

אך לפע"ד יש ענה שנתמיד הקנים מלו"פ רחוק מהמים ג' טפחים דלא הוי שפיר הקנה ללו"פ ומחיל' להשוכנים למעל' ג"כ ושפיר מהני :

אך אם המים עמוקים עשר' ונעשו כרמליה נרא' לפע"ד דלא מהני ל"פ על המים דניחו דהקנים נחשבים ללו"פ להחצר אבל להמים לא הוי מחיל' דלהשוכנים למעל' הוי מחיל' ע"ג מחיל' כ"ל וכשהמים עמוקים עשרה אמה חולקים רשו' לעצמם ואינם נחשבים ציחד עם החצר או מטעם שכתבתי במכתבי הראשון כיון שמתלקים במחילות בפני עצמן ונסתלק מחילות החצר כדאיחא בעירובין דף ז"ב דהוי סילוק מחיל' או משום שהמים נכנסים ויולאים וכיון שהלו"פ לא מהני להמים אף להחצר לא מהני כיון דכרמליה ורשות אחר מפסיק בין ל"פ אף היכא שעמוק עשר' החצר בלא"ה מותר דמחיל' האמה מפסיקים בינה להחצר אבל האמה אסור' :

אבל היכא שהאמה לא הוי כרמליה שאינה מחלקט עשר' מתוך ד' שפיר מהני ללו"פ נהתיר החצר שלא יהי' נפרץ יותר מעשר ואף שבאמצע הלו"פ האמה נמוק' עשר' במקום הזה מ"מ כיון שלא הוי האמה רשות בפני עצמ' כל שהוא ברשות היחיד אף היא דינה כרה"י :

והנה בלו"פ ה"ל הנעש' על המים בלאו הכי לריך להיות סמוך לבית ולמחיל' כדין כל ל"פ וכאשר כתב הח"ס בעירובין ד' י"א שדין הקנים מלו"פ כדין לחי שצריך להיות סמוך להכותל ומסתמא אין כותל סמוך לאמת המים ממש שלא יהי' רחוק מהמים ג' טפחי עכ"פ וממילא יהיו הקנים גם כן רחוקים מהמים שלש' טפחים ובכה"ג מהני כ"ל וגם בלורת' הפתח שראיתי בחיזה עייר' העומדים על הרים נלפע"ד ג"כ כ"ל דלא מהני רק בעומדים הקנים רחוקים משפת הרים עכ"פ ג' טפחים ושם כמה סמוכים להכותל ככה"ג נרא' לפע"ד דמהני :

והנה על גוף הדין שאמרנו לעיל דהיכא שהאמ' מקלטה מחלקט עשר' מתוך ד' ומקלטה אינו מחלקט אינו אוכר דהוי כלשון ים שנכנסת ואינה יולאת ואינו מפולט דאינו אסור ה"ה בזה דבמקום שאינו מחלקט עשר' מתוך ד' הוי כחצר וטוב במקום המחלקט לא הוי כמפולט : **אפשר** עוד לדון בזה דהנה קש' אחאי באמה דאסור למלאות

העירובין כל ע"ש סמוך לבה"ש במקום שיש חשש כדבריו מטעמים שלו ומה דקשה על המק"ח בטעם שכתב דביתא כמאן דמלא דמי ישבתי במק"א אך אחרי שובי נחמתי כי יש לצדד זכות להנהיגים היתר בזה כי המג"א כתב בס"י שסי' ס"ק כ"ח דבעינן דוקא קנה מזה וקנה מזה ואין די בכוחלי המבוי דאל"כ למ"ל קורה טפח עיי"ש. והנה מה דהקשה מסוכה דשם מצטרפין להכותלים לצוה"פ ל"מ דגבי סוכה דל"ב היכר כלל רק משום מחיצה לכך די בכל ענין אבל להיתר שבת דנהי דהוי לחי משום מחיצה מ"מ היכרא קצת נמי בעינן כמ"ש המג"א בסעיף י"ב סק"י ולכך כיון דבעינן גם היכרא ממילא בכוחל המבוי ליכא היכרא, ומה שהקשה המג"א דלמ"ל בקורה טפח תיפוק ל"י דהוי צוה"פ י"ל דודאי אם כוחלי המבוי בולטין לרוחב הכותל שוה לצוה"פ באמת לא בעינן טפח ודי בכ"ש מכאן צוה"פ אך אם אין כוחלי המבוי נמשכין ובלוטין לרוחב הכותל שוה לצוה"פ רק הם עומדין לרוחב המבוי והצ"ה הוי לרוחב המבוי בזה ודאי לא גזון משום לחי לכך בעינן בקורה טפח ח"ב, ולכך ה"נ אם קצה כוחלי הגנה בולטין לרוחב שוה לצוה"פ יש לסמוך על קצה הכותלים ול"ב לחי כלל ונהי דנבוא להחמיר לדעת המג"א דאף בזה בעינן לחי מכאן ולחי מכאן מ"מ הרי מוכח בסוכה דלא בעינן כן ונהי דכתבנו דמבוי שאני דבעינן גם היכרא מיהו עכ"פ בכ"ה הוי הצרכת לחי רק משום היכרא ובוה די אף אם בולט למעלה ואף אם הוי ברה"י דבשלמא היכי דבעינן משום מחיצה בעינן שיהי למטה ולא ברה"י אבל כאן דמשום מחיצה די בכוחלי המבוי או הגנה רק משום היכר בעינן לחי בפ"ע די בלחי בזה כנ"ל דמנהג ישראל תורה ואם אינן נביאים וכי' אבל אם אין בולטין לרוחב שוה לצ"ה ודאי העירוב פסול מיהו אם אין קצה כוחלי הגנה סתומים ממש רק יש ריח ביניהם והריח הוי פחות מג' בין זה לזה נמי מותר לסמוך עליהם משום לחי דבזה איכא היכרא וכמ"ש בש"ס הובא במג"א סק"ו ובש"ס דף ט"ו עיי"ש :

ס"י קנ"ז. שא"לתו בעירו שסביבותיו נהר אך יש מקומות שאין הגדודים גבוהים י"ט ועשו עירוב והנכרים מקלקלים אותם ויש הר רחוק מן העיר מקף ג"כ אך יש פרוצות פחות מפי"ט שיש צוה"פ להחיר להם להטיל. הנה לדעתי יעשו כך אם אפשר יתקנו

הר"ל ה"א ה"ב ה"ג ה"ד ה"ה

שעומד השתא רחוק ג"ט מקצה ההר סמוך לדרך הן אם יעמוד תוך ג"ט אפי' בשוה לצד ההר הסמוך ממש להדרך הוא פסול כיון דעומד על המחיצה וכל צוה"פ בעינן שיהי הקנים בתורת מוזה למטה ביו"ד טפחים הסמוכים לקרקע שבני אדם הולכין עליו ואם לאו הו"ל פתחי שמאי ומה זה שכתב ר"מ דאטו אם יש בור עמוק עשרה ורוחב ד"ט תחת צוה"פ ועומד הבור בין ב' הקנים מי לא מהני צוה"פ העירוב הוה עכ"ל ואין לו דמיון כלל דהתם נהי דהבור הוי עמוק יורד מ"מ בני אדם לא הו"ל פתחי שמאי ולכך למעלה ומ"מ הקנים עומדים למטה ביו"ד טפחים השוין לרגלי בני אדם וזה הוי דרך פתח אבל אם הקנים עומדים למעלה מג"ט מדרך שבני אדם הולכין עליו ודאי לא הוי צוה"פ וגם לא מהני מה שבחוק העיר שוה לההר אגן בעינן שבמקום דהוי הפתח שם בעינן שיהי שוה הקנים למטה לתוך י"ט הסמוכין לקרקע גם מקום שרגלי ב"א הולכין עליו ובאם לאו הו"ל פתחי שמאי ולכך בין אם הקנים סמוכין לצדי ההר או רחוקים הוא פסול ואין תקנה רק שיעמידו אותם למטה ממש ואף אם חוששין שהנכרים הם מקלקלין אותם בזה אגיד לו תרופה מ"ש אצ"ל בתשובה מכבר לק' קאנסטנטין דאמרינן בזה כיון דהותרה הותרה ואם יתקלקל בשבת מותר לטלטל באותו שבת וא"כ מ"מ בשבת סמוך לבה"ש י"כ"ל לראות אם נתקלקל יתקנו ואם יתקלקל אח"כ בשבת מותר לטלטל באותו שבת ואף אם לא ירצו לסמוך עלי בזה יעשו כך יהי העירוב הוה של עתה וגם יעשו עירוב אחר שיעמדו הקנים למטה כדינו ומכאן חשש לקלוק מותר כך לפי דעתי ולפי דעתם יסמכו על העירוב שלהם מכבר :

→

→

←

ס"י קנ"ז. ובנידרון שהלחי אחד אינו עומד אצל הכותל הנה אם שני הכתלים אינן סמוכין להלחים ודאי לא מהני וכמ"ש התב"ש ומ"ש הישוע"ק אינו קושיא כמ"ש בספר החיים שסי'ג ואם הלחי עומד אצל הכותל והלחי השני אינו עומד אצל הכותל באמת המק"ח בתיקון עירובין כתייר אבל אני בעוה"י בשה"ח כתבתי שאינו כן והדבר נסתבר כמ"ש דאנן כעין פתח בעינן ומי הוא שיעשה פתח ויניח אור מה תועלת בהפתח אם הניח אור דאפשר לצאת ולבוא לכך ודאי ל"מ :

ונידרון

הרמ"ק רמב"ם וזו"ר

ולא יותר, ואולי לזה"ש מחיר אשילו באויר יותר מעשר, ובע"כ דלמי אינה מחילה ממש ואיכא בה נמי לירוף טעם דהיכירא, אבל לזה"ש דהוי כמחילה ממש מחיר נמי אשילו כי אין בה היכר, וכ"ה להדיא בש"ס דכאורה לא בעי היכר, דבעירובין (ד"ה) מיבעי לי לזה"ש מהני בגובה למעלה מעשרים ופשוט מברייחא דחגי מבוי שהוא גבוה מעשרים ימעט ואם יש לו לזה"ש א"ל למעט, והע"ג דלמעלה מעשרים ודאי ללא שלטא בה עינא ואינו ניכר, אפי"ה בלזה"ש מהני, הרי להדיא דכאורה לא בעי היכר:

והנה בגדר שהוא גבוה כ"כ עד שאין הקנה נראה ואלא מתוכו, היה אפשר לחלק ולחסור עש"ש החום (עירובין ד"ו) ד"ה רב דמשה"ה מבוי עוקם לא מהני לזה"ש ולמה יהא חמור ממפולש גמור, ובתבו דבעינן שכל בני המבוי יראו לזה"ש ובמקום שאין הכל רואין את האו"ש לא מהני ע"ש, וכיון שכן דבעי' שכולם יראו שיש כאן לזה"ש א"כ כשהלמי עומד אחורי הגדר ואינו נראה להעומדים בחוץ, וכל העומדים מבחוץ אינם רואים אלא קורה ולא לזה"ש, וקורה לחוד ודאי ללא מהני, ובהו יש ליישב מה שהקשה הישועות יעקב על הת"ש שאוסר בלמי עומד אחורי הגדר משום דליכא היכירא, והקשה דהא אכתי יש היכר ע"י הקנה העליון, אכן למ"ש ניחא, כיון דאינם רואים אלא הקורה לחוד, וזה באמת לא מהני, דאנן בעינן שיא נראה הלו"ש ולא הקורה לחוד, אבל כ"ז הוא כשהגדר מכסה כל הקנה וגם משהו ממנו אין ניכר מבחוץ לגדר, אבל בנ"ד שהגדר אין גבוה כ"כ ומסתמא קלה גדול מהקנה עוברת גם חוץ לגדר, אלא שרק רגלי הקנה מתנוסס, א"כ אכתי נראה גם מבחוץ שאין זה קורה לחוד כ"א לזה"ש וכולם יכירו שסתמא קלה הקנה עומד חוץ הגדר והגדר מכסהו, ואין לומר דגם בכה"ג כיון שקלה הקנה אין ניכר ולעין הרואים אין נראה כ"א לורה פתח גדול שאין קלה הקנה עומד למטה בארץ, דלא מהני נמי, דנראה פשוט דככה"ג שגראה לזה"ש אלא שהוא לזה"ש פסול, דיש להכשיר, ורואים לזה מדברי הב"ח (או"ח סי' שס"ג) דפי' הברייחא דחגי בה מבוי שהוא גבוה מעשרים ימעט ואם יש לו לזה"ש א"ל למעט, דמיירי בכה"ג אשר הקנים שמכאן ומכאן עומדים אלא עובי הכתלים ושהו מבפנים ומבחוץ באופן שאינו נראה שעומדים לחיים אלא שלמעלה מגובה הכותל ניכרים ע"ש שמישב בזה ללא הרמב"ם והטור שכתבו אבל כשהגדר יותר הכ' אמוח אין לו תקנה בלמי או קורה אלא לזה"ש, והרעישו וכן המ"מ והב"י והלא בלמי אין גובה יותר מכ' פוסל, ולכן כתבו כולם שאלב שטפא נקטו הכי, אכן לדברי הב"ח מיירי בכה"ג שהלחיים אינם ניכרים אלא למעלה מן הכותל דכה"ג שאין ניכר כ"א לחי פסול הוא דאינו מתיר ביותר מכ':

ואמנם בלזה"ש מהני אפי' בכה"ג, הרי להדיא דכאורה"ש כשר אפי' למעלה מכו' ואפי' בקנים כאלו שאינם נראים כ"א למעלה מהכותל, וי"ל דה"ע דישועות יעקב הג"ל שכתב דיש היכר בקורה עליונה, דמיירי נמי דלמעלה מהגדר בולטים הקנים וא"כ ניכר שזה לזה"ש ולא קורה עליונה לחוד, ולפי' דקפי דברי המתירים לכאורה, אכן שוב ראיתי דיש לאסור זה מטעם אחר לגמרי, דהא זה ודאי דלזה"ש לא עדיף מפתח ממש, והא בפתח ממש בעינן עכ"פ שיהיו ראויות לנעול ואם אינה ראויה לנעול לא מהני כמבואר בעירובין ד"י לגבי דלתות דאם הדלתות סתומות נעצר עד שו"א לנעולם אינם מחירים, וכ"ה בשו"ע (סי' שס"ד) וא"כ בנ"ד שהגדר מפסיק אינו ראוי לקבל שום דלת וא"כ איך אפשר שיעיל הא לא עדיף מפתח ממש, וגם בלזה"ש גופא בעינן שיא ראי לקבל דלת

בלל, ועיין בתשו' רעק"א שהחיר גם במילה קלה בזמנה שהיתה בשנת דיאל ירי הובת המלוא וא"ל להטיף דם ברית מה"ע כיון דהאיסור הוא נגזר שבת ויומא דגרים ע"ש, ולפי' כ"ש בפרה"כ דכיון דהאיסור הוא משום שבת לא הוי מהכ"ע, ומיירושלמי הזה יקשה עובא על הב"ח שזכרתי כמה שאוסר חלינה בשבת ואפי' דיעבד לא ילא משום דהוה ע"י פעולה דקוסר ומחיר שאסור בשבת, הא התם נמי רק יומא גרים ולא הוי מהכ"ע, ועכ"פ בהא סליקא דפרה"כ כשנעשה בשבת כדיעבד ילא מלוותו וא"ל לחזור ולפדות שנית וכפסק השו"ע, וכ"פ השב"י (ח"ב סי' ק"ז) שאני הכן והכפן שניהם היו בני כפר שאינם בני תורה ופרה בשבת, והשיב דא"ל לחזור ולפדות שנית אלא שלזה שניהם ימעטו בכדי שלא יבואו לזולל באיסורי שבת, וכ"ש הכא אף אם בודאי טעמו זה בשגגה ולומר מותר מ"מ כיון שישבנים בעיר חיבב לת"ח מרא דאתרא והיה להם לשאול, ממילא שנגננתם עולה זדון, דראוי להחמיר עליהם שימעטו שניהם הכהן והכזיב יום אחד למען ישמעו ויראו כל העיר ולא יבואו לזולל באיסורי שבת:

והנני יודיו הדו"ש ומכרכו בברכת אהרן וזאקין

סימן י"ט

ב"ה יום ד' כ"ו אדר"ש תרפ"ו פינסק

כבוד הרב וכו' מהר"ד ירוחם פישל צוקער שליט"א הגאב"ד דיאנטקע

מכתבו קבלתי בזמנך ואחר עד עתה מפני שכבר שאל הייתי לאחרים אשר קדמו בשאלותיהם ובהניע התור של כ"ח חשתי ולא התמהמהתי לעיין בדבריו ולהשיב לו על ראשון ראשון:

א) מה שנסתפק כ"ח בהם לחי אחד מלזה"ש עומד בחצר מוקף גדר והלמי ואלא יותר מ' טפחים גם למעלה מהגדר, הנה הראש וראשון שאוסר בזה הוא המקו"ח בהלכות עירובין ואחריו נמשכו התב"ש והת"ש והפמ"א ונתן שני טעמים לאיסורו, א) דכשעומד בתוך הגדר ליכא היכירא, ב) מפני דכמאן דמליא דמי ע"ש, וטעם השני ודאי לא שייך בנ"ד כשעומד אחורי הגדר, דלא אמרינן כמאן דמליא דמי כ"א במקורה בנג על גבו, ואף אם אמנם המקו"ח כשהוא לעצמו שפיר זכר גם טעם הזה מפני שהוא זכר שני דברים, אם מעמיד הקנים בתוך הבית עד לארץ, או בתוך גדר המוקף מארבע רוחותיו, ועיין בשע"ת (או"ח סי' שס"ג אות ז'), וכיון שכן כתב גם שני טעמים מיוחדים על בית כחב משום דכמאן דמליא דמי, שזהו טעם גמור יותר מטעם דהיכר דעל טעם דהיכר אפשר לפקפק כאשר יתבאר להלן, ואמנם על גדר דלא שייך טעם דכמאן דמליא כיון שאינו מקורה, החמיר נמי מטעם דבעי היכר, ותמה אני על כל האחרונים שחפסו על המקו"ח כאילו שגגה ילא ממנו כמה שזכר טעם דכמאן דמליא, והא למ"ש על בית ודאי שייך טעם זה שהוא טעם עקריי, ואמנם עכ"פ בנ"ד כשהלמי עומד בגדר ודאי דלא שייך טעם דכמאן דמליא ולא נשאר אלא טעם דהיכר, אשר ע"ז יש להקשות לכאורה דכיון דלזה"ש הוי מחילה גמורה וכמאן דסתום דמי, א"כ כי ליכא היכר מאי הוה כיון דחשוב כסתום ואין פרצה כלל, והע"ג דבלמי כתבו החוס' (עירובין ד"ה) דאשילו למ"ד לחי משום מחילה, אפי"ה בעי היכירא קלת, היינו משום דאפי' למ"ד משום מחילה הו"א מחילה גרוע מלזה"ש, ראייה דהא אינה מתרת ב"א באויר שהוא עד עשר אמות

דלת של קש עכ"פ כמזכיר בעירובין (ד"ח) והכא שהכחל מפסוק אינו ראוי לקבל שום דלת, וראיתי לגדול אחד מן האחרונים שרצה נמי לאסור מטעם זה, אלא דבז דהא זה עפ"מ ה"מ (שבת ד"ק) ד"ה פירות מצטלי מחילהא דהקשו שם היכי מצטלי וממטעי הני פירות והא אמר דפ' חלון דכל דבר הניטל בשבת אינו ממטע ואפילו אי מיירי הכא בפירות טבל שאינו ניטל בשבת מ"מ כיון דניטל מה"מ כו' ואמאי פטור ע"כ, הרי להדיא דכל סמיכה שמה"מ מותר לסותרה בשבת אע"ג שמדרכין אינו רשאי אפ"ה לא חשבה תו מחילה, וא"כ גם כג"ד כיון דמה"מ רשאי לסתור כותל הגדר בשבת כסותר שלא ע"מ לבנות אינה מיקרי מחילה ומחילה ראויה לנטול חשיבה, אכן במחכ"מ דברי שנגה הם חדא דאשתמיטתי מ"מ בשעה"מ (פ"ח מהלכות לולב) שהביא שם לשתי סוגיות הסותרות זו את זו, דבסוכה (דכ"ג) על מהניתין דקתני העושה פוסלו מ"מ דר"י אמר קרא חג הסוכות העשה לך שבתת ימים סוכה הראויה לשבועה שמה סוכה סוכה שאינה ראויה לשבועה לאו שמה סוכה, ור"מ הא נמי מדאורייתא מייתי חזי ורבנן הוא דפסלוה ופסקו כר"מ דכשריה, הרי שמחמת איסור חו"ל לא מיקרי אינו ראוי מה"מ, ומסוגיא אחריתא מוכח להיפך דקתני אחריו של תרומה עמומה פסול והרי לדעת רש"י ומו"ס תרומה פירות אינו אלא דרכין ומ"מ קתני דפסול, אלמא דמה שאינו ראוי מדרכין אינו ראוי גם מה"מ ולכן העלה לחלק דדוקא בני אחריו של תרומה עמומה כיון דאיכא תרומת דגן תירוש ויאהר דהו"מ מה"מ אמרי' כל דמיקון רבין כעין דאורייתא קתני ופשוטו אורחו כתרומה דאורייתא, משא"כ בהך דעושה סוכתו ע"ג האילן דעיקרו אינו אלא דרכין משו"ה פסקו כר"מ פ"ה, וכבר קדמו גם הרא"ש בחילוק זה, דבקרובין (דכ"ח) כהא דמשמע שם דאע"ג דאיכא איסור דרכין בחולין אשכחנא בצורה אפי' לר"מ מ"מ מקודשת, הקשה הרא"ש מהא דפסחים ד"ו מהא דרב גידל דמקדש בחיטי דקורדנייתא משש שעות ומעלה אין מושטין לקדושתן ואע"ג דחומותיו מולדגן, והי' דחמץ בפסח פיקרו מה"מ אבל חולין אשכחנא בצורה לר"מ כל איסורו אינו אלא דרכין פ"ה :

והא שמיטה דעיקרו מה"מ ואפ"ה לא אמרי' דמה דקתני גם לשוף יהא כעין דאורייתא וליהוי אסור באכילה גם מה"מ, ועל הרא"ש שמחלק בשעה"מ לא יקשה ממאן דהוא לא כתב כן כ"א בקדושין, ולענין קדושין שאני דכל דמקדש אדעתא דרבין מקדש, ועיין בב"ש (סי' כ"ח) שרצה לומר דאפי' באיסורין שאין להם עיקר מה"מ אינה מקודשת דכל דמקדש כו' ע"כ, אבל השעה"מ שמחלק כזה במקומות אחרים ודאי דגדחה חילוקו כמ"ש מהש"ס דחולין דאפי' בעיקרו מה"מ מיקרי זה ראוי מה"מ, ומה שהכריחו לשעה"מ לחלק כן נושם סתירת הסוגיות דסוכה, נמי אין מזה שום הכרח, דכלא"ה אין בזה שום סתירה, דגבי אחריו של תרומה עמומה כתב הרשב"א ז"ל דאע"ג דתרומה פירות דרכין, כל היכי דקאי לשריפה הוי מוכחה שיעורו ופסול מה"מ ע"כ, ובדאי שמטעם זה אין שום ג"מ מחילה סנה עומד הוא לשריפה וכיון דמדרכין עומד לשריפה אי"כ ודאי לנו הדבר שיהא נשקף, ולכן מה יוכל להועיל שמה"מ מינו עומד לשריפה כיון דס"ס ופרש"י וכל העומד לשרוף כשרוף דמי וכתוהי שיעורו, דבשלמא בכל הדברים אשר על המעשה ארך יקום לא איכפת לן רק על הדין בעינין שיהא ראוי לזה, ובגון הטעם דבעי' היתר אכילה לענין כסוי דס, האם בעינין שיקיים זה במעשה שבאמת יאכלנו אח"כ זה ודאי דלא איכפת לן אם יאכלנו או לא, אלא בעי' שמלך הדין יהא ראוי לאכלו, ואף אם באמת לא יאכלנו רק שמלך הדין ראוי הוא לאכילה, היתר אכילה מיקרי, ולכן שפיר הוי מקום לומר דכיון שמה"מ ראוי הוא לאכילה אף שבמעשה ודאי לא יאכלנו מלך האיסור דרבין דרביע עלי', אפ"ה ראוי לאכילה מיקרי שפיר והאיסור דרבין לא יוכל לשנות את דין הסוכה, אבל בתרומה עמומה עיקר הקפידה הוא על המעשה שלא יהא עומד לשריפה, וא"כ כיון דמדרכין עומד הוא לשריפה ודאי הוא שישקף וכל העומד לשרוף כשרוף יהי' מחילה טעם שיהיה ובחילוק זה מתורלים כמה סתירות שבמקלוט זה, ובחשבוה אחת הארבעה סוכה בזה ואכ"מ :

אבל לפ"י בנידון שאלתנו דלא הוה הקפידה על המעשה דהא לא בעי' שהדלת תהא נעולה באמת ורק ראוי לנטול בעי', ולכן נימא שפיר כיון דמה"מ אין בו איסור, מיקרי ראוי לנטול, ודמאי שפיר למ"ש התוס' בשבת לענין טבל כיון דמה"מ שרי ראוי ליטול מיקרי ולא ממטעי מחילתא, דהתם נמי הוי הטעם כן דלא בעינין שינטלו בפועל אלא שיהא ראוי ליטול וכיון שמה"מ שריא ראוי ליטול מיקרי ודקו דברי הגדול שמדמי לה להאי דעבלי :

אכן אכתי אין ממש בדבריו דבעיקר היסוד דכל הראוי אינו ממטע לא אמרי' הכי כ"א במקום שהמחילה מלך עלמה עומד להנטול, וכמו התם במחילה משרות שברור דדרך לנטולס מן העור לאורך אכילה, אלא שבשבת אסור לנטולס מלך מוקפה, ואיסור מלך הדין מעכב, ולכן אמרינן כיון דמה"מ שרי ליטולס אזלא גם המניעה הזאת, משא"כ צדד ממש שאינו עומד לסותרו, מה שיך לומר כיון ששרי מלך הדין לסותרו כחנטל המחילה, הדין אינו אלת מהיר שרשאי לסותרו אבל אינו מכריח שיהא מוכרת לסותרו, וכיון שכלא"ה אינו עומד לסתירה מלך עלמו לספור גדר חוק וקיים, מה יועיל בזה שמן הדין מותר לסותרו, אשכחנא משום זה יסותרנו, וסברא זו מוכרתה היא דאלת"ה א"כ היכי משכחת לכל גדר שיחשב מחילה נימא נמי דראוי לסותרו שלא ע"מ לבנות, אפי"כ דמלך שרשאי מן הדין לסותרו לא מיקרי ראוי לסתירה כיון שמלך עלמו אינו עומד לסתירה, והדין אינו אלא מחיר ולא מכריח וכמ"ש, וגדולה מהא הא כשהדלתות סתומות בעפר אמרינן דמיקרי אינו ראוי לנטולס אפי"כ דגם הסס ליכא איסור דאורייתא :

ולפי"ן מה דמיון הוא הך דנ"ד למ"ש התוס' בשבת, דהתם בשבת דמיירי באיסור מוקפה דעיקרו אינו אלא דרכין משרה לא אמרי' דהוי אינו ראוי גם מה"מ, משא"כ כג"ד אפי' בסותר שלע"מ לבנות דאע"ג שאיסורו אינו אלא דרכין ומה"מ שרי דהוי מלאכה שא"כ לגופה ומקלקל, מ"מ כיון דאיסור מלאכה בשבת הוי מה"מ אי"כ כשהיקנו גם מלאכה שאל"כ ומקלקל, כעין דאורייתא קתני ומיקרי אינו ראוי גם מה"מ, ומחוקמו הוא מוכרת דאלת"ה אי"כ למה אמרו בעירובין דכשהדלתות סתומות בעפר אינו ראוי מיקרי, ואמאי הא גם בזה ליכא איסור דאורייתא להסיר העפר כשא"ל לעפרה, ובע"כ דמשום דהוי עיקרו דאורייתא הוי אינו ראוי גם מה"מ, ובענין זה כתב הר"ן (בשבת פ' כירה) ופ' המנעיט דמלאכה שאל"כ המירא משאר איסורי דרכין והוי כעין דאורייתא ע"ש ובע"כ דהייט עממו כמ"ש :

ובהי דבזה היה אפשר ליישב ולהפך בזכותו של אותו גדול משום דבאמת חילוקו של השעה"מ נדחה מן הש"ס, דבחולין פ' כסוה"ד ר' חייא נפל ל' יאניבא בכתי' ס' א"ל שקול טופא ואמרי' דלא נחור א"ל, ואקשי מ"ס לא אמר לא סרוף ומשני לא מיבעי קאמר לא מיבעי לא סרוף דשמיטה שאינה ראויה היא אלא אפי' לא נחור דהויא אין שמיטה לשוף מה"מ וליבטי כסוי קח"ל, אלמא דאי אמרי' אין שמיטה לשוף מה"מ מיני בכסוי היכי דנחור,

דאורייתא כשא"ל לעפרה, ובע"כ משום דכיון דאין לורך להעפר דהא חזין ללא קפדי שיתקבץ שם עפר כ"כ עד שיוסתמו ולא חשש להסיר מעט מעט כשהחמילו להתקבץ, וכיון שבלא"ה אין דרך ורגילות להסיר העפר, מיקרי סתימה מעליא, וכו"ל בגדר חזק וקיים שאינו עומד לסתירה מלד עמו, דהוי גדר ומחילה מעליא ודוקא בפירות דמלד עלנוס רחום ועומדים לטעלם לאכילה, ומסתלה הונחו צבור ע"מ לטעלם, אלא שבצבת הדיו מעכב, צבה"ג שפיר אמרינן כיון דמה"ת שרי אין מניעה גם מלד הדיו, אבל לא בגדר חזק שמלד עלמו אין עומד לסתירה ודאי דהוי מחילה מעליא אע"ג שמוטר לסותרו וכו"ל מלד, ובלא"ה נמי י"ל כיון דאין רגילות למיעבד הכי צוה"פ לא הוי צוה"פ וכמו פתחי שמאי דלא חשיבי פתח מה"ע, וכו"ל התפ"י כיון דדרך המזוונות להיות מבחוק א"כ כשהסתול ימשקין אין זה כדרך פתח ולא מהני, ומכל הלין גלע"ד דאע"ג דההיתר נפתח בגדולים המת"ם וישוע"י אפי"ה העיקר כשי' המתמירים ואוסרים כשהקנה עומד לחזרו הגדר:

גדיים בוקעין ובע"כ דנ"מ יש בין מחילה לחיי למחילם דקורה ובקורה דהויא מחילה יותר מלחי לא נפסל גם כשהגדיים בוקעין, וא"כ כ"ש צוה"פ גמור דהוי מחילה ממש ללא מיפסל חו משום גדיים בוקעין בה, טעם הג"י שכתב המחיל"ש (סי' שס"ב סק"ה) דפסול ברחוק ג"ס מכותל דאף לחי שהוא משום מחילה לריך היכר קלת כמ"ש התוס' והובא במג"א (סק"י) וכיון שרחוק מן הכותל ליכא היכירא, וא"כ לא שייך זה אלא בלחי אבל צוה"פ הא לא בעינן היכירא דהא חזינן דלמעלה מכל נמי כשירה וכמבואר בצרייתא להדיא דאם יש לו צוה"פ א"ל למעט אע"ג דקורה שהניחה למעלה מכל לריך למעט משום דליכא היכירא, אבל צוה"פ א"ל למעט, הרי לא בעי היכירא ופשוט דכמו דלא בעי היכירא למעלה, כן נמי מן הגדר, ולכן גם בהרחיק מן הכותל ג"ט דליכא היכירא לא מיפסל נמי ואלא דאפשר לומר דאף צוה"פ הוי כמחילה דיו להפקיע עלמה שיחשב כסתום איהו גופי', אבל לא שיהיה כעומד נומס שיחזיר גם החזיר שבינו לכותל וכו"ל האחרונים ועיין בישוב"י שכתב דהדבר ברור כשמש דלענין צוה"פ אף שהקנים רחוקים יותר מנ"ט מכותל אינו מוזק וכו"ל בתשובה שבשו"ע הרב הרש"י סי' ג' דכן המנהג הפשוט שלא לדקדק בהעמדת הקנים שיהיו סמוכים לכותל, וא"כ מי יחמיר נגדם:

ספק הכי שנסתפק כ"ח אם הקנה עומד ברחוק ג' טפחים מן הכותל אם מהני, הנה מקור הדיו בתב"ש בתי' לעירובין (ד"ה) שהוכיח כן מדברי התוס' בהא דבעי תוס' אי מהני צוה"פ בגובה יותר מעשרים, והקשו התוס' ל"ל לצוה"פ דל צוה"פ מכאן ולתכשר בקנה שמכאן ומכאן דהוה לחי משהו, וא"כ דהקנים יכולים להיות ג' טפחים מהכותל לא הקשו התוס' מדי דהא בלחי בעינן פחות מג' טפחים לכותל כמ"ש בש"ס שם (ד"י) וקמיעבי לוי אם עבד צוה"פ רחוק מהכותל אי מהני אע"כ דאין חילוק בין לחי לכותל וכוותל נמי פסול אם הרחיק ג' טפחים מהכותל ע"ש, ואמנם בתחלת ההשקפה הכרתי בחולשת רא"י זאת דמה הוכחה הוא מדלא זכרו התוס' לנ"מ הואת שבין לחי לכותל, הא בתוס' שם ח' באמת דמיעבי לוי היכי דלא מהני לחי וכגון במפולג או ביותר מעשר דבעי צוה"פ ולחי לא מהני, וא"כ י"ל דמיעבי לחי גם לנ"מ זאת שבין לחי לצוה"פ דצוה"פ כשר גם בהרחיק ג' טפ', ואטו כי רובלא ליחשב כל הכ"מ שבייביהו:

ג) מה שנסתפק כ"ח צוה"פ שאין בחללו עשרה טפחים רק טעם המשקוף אשר עביו כארבעה טפחים אם מלטרפין המשקוף למוזות, והביא דברי הרמב"ם שסותרין זה"ל, דבפ"י ט"ז מהלכות שבת כתב גובה שני הלחין י' טפחים, ובפ"י כהן דאם הוי לו צוה"פ אפי' גובה מאה אמה או פחות מעשרה ה"ז מותר, והנה כשאני לעלמי איני רואה בזה שום סתירה, דבפ"י לא מייירי בגובה דצוה"פ אלא בגובה דופני המצוי גופא דבעי' שיהיו גבוהין מעשרה דוקא, דאם אין הקרקע שבפנים ער הכתלים שיעור י' טפחים אין עליו חורה מבוני, דמתגלי המצוי שיהיו לו מחילות פחותה מעשר, ובהו הוא דכתב הרמב"ם דהא דמבוני שאינו גבוה עברה אין עליו דין מצוי, היינו להתירו בלחי או קורה, אבל צוה"פ מותר גם מצוי כזה שאין גובה הדפנות שלו מעשרה, אבל הצוה"פ ודאי שלריך שיהי' גובה עשרה דוקא וכמ"ש בפ"י דפחות מעשרה לא הוי צוה"פ וכו"ל בצוונת הרמב"ם, וכן נראה להדיא ממ"ש המ"מ בטעם הרמב"ם שסובר דצוה"פ מועיל גם לפחות מעשר מדתניא במ"ש עירובין (ד"ה) מצוי שגובה עשרים ימעט ואם יש לו צוה"פ א"ל לזעט ומתוך כך סובר הרמב"ם שהצוה"ד לפחות מעשרה צוה"פ מועיל צו ע"ג, הרי להדיא דמפרש דלא מייירי כאלו הרמב"ם בגובה דצוה"פ גופא אלא במחילות שבמבוני, אלא דלפ"י תמוה מה שמסיים המ"מ בהרשב"א חולק ואומר שאין מחילה פחותה מעשרה טפחים וכו"ל צוה"פ ע"ש, הא צוה"פ גם הרמב"ם מודה דלחי פחות מעשרה, ועיין בב"י (סי' סס"ג) שהגיה וכתב שכן הוא דעת הרשב"א, ובפ"י ג' שם כתב דע"ס הוא בב"י וי"ל שאין כן דעת הרשב"א, ולמ"ש אין כאן ע"ס דודאי שכן הוא דעת הרשב"א כהרמב"ם דלא פליג בזה כלל ובגוף המצוי ודאי דלשניהם מהני גם בפחות כשיש לו צוה"פ עשרה אבל צוה"פ גופא ודאי דאין פחות מעשרה:

ושוב ראיתי שהתוס' (סי' ל"א) קדמוני בזה, ולכד שהראוהו ללו אלימותא היא לבנות עליה יסוד דין חדש, עוד בעיקר הדבר תמוה מאוד לומר שגם צוה"פ יהא לורך דוקא בתוך ג"ט לכותל, דויל בחר טעמא דבזה ושום אחד מהטעמים שפסלו בלחי כשרחוק ג"ט מכותל, לא שייך צוה"פ, דטעם הראשון שכתב המג"א (סי' שס"ג סק"ה) בטעם רבינו יונה משום דאחי אוריא דמהאי גיטא ומחלי גיטא ומבטלי לוי, ודאי דלא שייך צוה"פ וכמ"ש הרשב"א וריטב"א (עירובין ד"ו) דלא אמרו אחי אוריא דמה"ג ומה"ג מבטל כ"א בלחי או קורה שאינם מחילות גמורות, והראיה דהא אינם מתירות ביותר מעשר, אבל צוה"פ שמתיר כל אור אפי' יותר מעשר אין אור מבטלו טעם הכי מ"ש הבכור שזר דמשו"ה פסול בלחי שהרחיקו ג"ס משום דהוי מחילה שהגדיים בוקעין, י"ל נמי דהיינו דוקא בלחי או קורה שאינם מחילות גמורות, אבל צוה"פ דהוי מחילה גמורה אפי' גדיים בוקעין בה נמי מהני, דחסרון גדיים בוקעים אין בכחה לבטל מחילה גמורה, ואפשר להביא ראיה לזה ממ"ש הריטב"א (עירובין ד"ד) למ"ד קורה משום מחילה והא הו"ל מחילה שהגדיים תחתיו ותי' כיון דאגמרי' רחמנא גוד אחיה מחילה דהו"ל כמחילה מעליא לא איכפת לן בקיעת גדיים משום דהו"ל כסתום ע"ש, ולפ"י צ"ע דא"כ בלחי נמי כיון דקיל"ל לחי הוי משום מחילה למה לא נימא ג"כ כיון דמחילה הוי כסתום מה איכפת לן אם הוי רחוק מן הכותל ולמה יופסל משום

והנה כתיב כתב עוד דאם נימא דעובי הקורה שמונח ע"ג הקנים יהיו מלטרפין להשלים שיעור אורך הקנים בגובהן עד י"ט, ומה שבין הקנים יהא נחשב משקוף א"כ יהיה בזה המשקוף מן הגדר ולא מהני דבעינן שהמשקוף יהיה למעלה ע"ג הקנים, הנה גם אנכי ראיתי בתחלת ההשקפה לומר קן אבל שוב ראיתי דקרב הדבר לומר דככה"ג כשהמשקוף נחונה באמצע הרומב שבין שני הקנים

בעיני היכירה יתפרש ה' דבחר מהני אפילו בלא סמכו עליו מאחמול משום דמחילות חר' עדיפי עפי שרין דוקא פס ד' או שני פסוס כ"ש, ולכן עדיפי דמהני אפילו בלא סמכו וכמשי"כ שם הגרעק"א ז"ל.

ולכאורה יש להוכיח דגם בחר' מתכשר פסון מדין היכר, וכו' בשנקדים דה' דקו"ל דלחי משום מחילה ומצוה בדף י"ג ב' דהוי מחילה דאורייתא וכו' לחיוב חייב, לכאורה היה נראה ד"א חלל בלחי הנמשך קנה לתוך המבוי כדרך מחילה דאמרי רואין כאלו הוא סותם כולו אבל לחי שהוא נראה מצחון ושוב מצפנים וצפרע לחי העומד מאלד השני של כותלו המבוי [להסבירים דג"ו נחשב נראה מצחון ושוב מצפנים וכשר] מסתבר ודאי דאין כאן תורת מחילה כלל ורק מדין היכר הוא ודאי מלאחי בספר תורת רפאל סי' ג' שכח בן והוכיח זה ממש"כ החוס' והר"ש ז"ל בסוכה ד"ע דלא מהני בסוכה נראה מצחון ושוב מצפנים ע"ש, ומוכח דכ"ג אינו חלל מדין היכר בלבד [ולפי"ז ז"ל דיש ב' עניני לחי היינו מדין היכר ומדין מחילה וע"ש מה שפלפל בזה] ומעתה מכיון דמצוה צבדיא צעירובין ד"ט ב' דגם בחר' מתכשר פסון נראה מצחון ושוב מצפנים וע"ש היעב צחוס' ד"ה כותל ח"כ מוכח דבחר' ג"כ איכא מדין היכר, ואולם אכתי ז"ל דב' דיונים יש בחר' דנהי דמהני נמו פס מדין היכר הוכה שא"א לבה עלה מדין מחילה מ"מ מהני נמו כשיש לבה עלה מדין מחילה בלבד בלא שום היכירה [כהה דפס יותר מדי' או שלא העומד לכך מערב שבת] משא"כ במבוי דלרין צבכרה שיהיה צו מתורת היכר אפילו הוכה דמהני מדאורייתא מדין מחילה דמ"מ לרין היכירה כיון דמחוי כרה"ר דצקטי צ"י רצום.

גם צעיקר דצ"י התורה רפאל מלאחי צע"י בחזו"א סי' י' סק"י צנסתפק בזה וכתב דמדהא דלא מהני נראה מצחון ושוב מצפנים גבי סוכה אינו ראייה ד"ל דשפיר מחשב מחילה מה"א חלל דלא מהני בסוכה דבעיני דופן עפה זה אינו "דופן" רק "הפסק" צעלמה ועי"ש דברים עמוקים.

סימן ד

בענין צוה"פ שאינו נראה מבפנים

נתבקשתי מרז גדול אחד לעיין בדין אורה הפתח במקום שקשה להעמיד הקנים בסוף המבוי כנהוג, אם אפשר שיטעמו הקנים מחוץ למבוי אלל החומות ולהניח הקנה על גביהן באופן שצפנים צתוך המבוי אינו נראה כלל הקנה שמכאן ומכאן אפילו משהו מרס, וערס כל שאלתי לכבוד מנן הגאון האמתי החזו"א [זללה"ה] והשיב לי בקיצור דאין זה מועיל כלל, כיון שהמבוי פרוץ במלואו לרה"ר, ונראה מצחון ושוב מצפנים לא נאמר חלל בלחי, ולא צורת הפתח, עכ"ד מנן זללה"ה. ונחתי אל לבי לעיין בדין זה. ולכאורה פשוט שאין לדמות צוה"פ ללחי, דלחי אינו חלל מדרבנן והקילו להכשיר נראה מצחון ושוב מצפנים, אבל במקום דלא סמכין אלחי בגון בחר' וכן במצואות שלנו שדיים כחר' כמצוה צע"ע סימן שס"ג סעיף כ"ו צבגה"ה, ולרין צוה"פ שהוא מחילה דאורייתא ולא אשכחן במחילה דאורייתא שיועיל נראה מצחון ושוב מצפנים וכמשי"כ החוס' בסוכה ד"ע והר"ש ז"ל שם דלא מהני בסוכה נראה מצפנים ושוב מצחון עי"ש, וצפרע

דמסתבר דכלל נראה מצחון ושוב מצפנים דמהני בלחי אינו חלל משום היכר, ומשום דגם דין היכר מועיל בלחי כמשי"כ בספר תורת רפאל סי' ג' הצאחי [צק"י ח"ו סי' י"ח] לעיל סי' ג' וצ"ש החזו"א הצאחי שם שנסתפק בזה ע"ש, ועיין לשון הר"ש ז"ל פ"ק דסוכה סי' ל"ד דכה"ג הוי משום היכר, ואפילו חל"ל שג"ו מדין מחילה, עכ"פ אינו חלל מדרבנן, ולא אשכחן זה חלל בלחי וכמשי"כ. אבל הכשר צוה"פ מדרבנן לא אשכחן. ודין צוה"פ הוא מדאורייתא ובדאורייתא לא אשכחן דין נראה מצחון וכו'.

ואחר הכיפוש מלאחי דין זה מצוהר להדיא צרציו יבונתן → ז"ל פ"ק דעירובין חלה דאמר ר"ח צוה"פ שאמרו כ"ו ואפילו דלת של קשין שבי וז"ל כיון דאיכא צוה"פ שיש לו עמוד מכאן ועמוד מכאן, סותמין צמבוי קלת"ו והקורה דקב מן הדקה מנחת עליהן ח"ש"פ שאינה צריאה כ"ו וחיכה רחבה עפה סגי צבכי עכ"ל והנה ציאר צפירות שרין שהקנים שמכאן ומכאן יסתמו מקלת המבוי, והצבור שבה לצאר ולחרץ הא דצוה"פ סגי צקנה משהו על גביהן ומהני מדאורייתא ואילו קורה אינו מחיר חלל היכה שרחה עפה וגם זה הוי רק מדרבנן צעלמה, והרי כל קורה המונחת על הכתלים יש לו מצחון צורה של פתח, שהרי נראה מצחון כשני מחות ומשקוף ח"כ תכשר מדין צוה"פ, ולמ"ל רחבה עפה, ומהא השיב הר"י ז"ל דזה אינו צוה"פ, כיון שאין שתי המחוזות סותמין מקלת הפתח, ומש"ה לרין דין קורה שחלה רחבה עפה וצריאה וכו', אבל כששני המחוזות סותמין קלת צמבוי זהו אורתו של פתח, ואז סגי צקנה רוחצ משהו על גביהן, ועכ"פ דבריו ז"ל צבור מללו שרין גבי צוה"פ שיהיו הקנים סותמים מקלת המבוי.

ומה ששוב השיב לי מעכ"ת שליט"ה שמה צב"ח סימן שס"ג גבי דין קורה למעלה מכי חמה שבי על דברי רציו יבונתן ז"ל הנ"ל דלא נודע לו מנין לו זה ואולי כתב זה משום שהרגילות כך הוא ע"ש, לא הבנתי כלל צענותי דברי רציו יבונתן ז"ל צירר הוכחותי ממה דסגו צוה"פ אפי' צקנה משהו ואילו קורה לרין עפה, והרי גם קורה יש לה צוה"פ מצחון, וע"כ הוצרך לצאר שמי"מ אינה כצוה"פ כיון דליכא סתימה צמקלת מבוי, ואף ד"ל דשאני כתלים משום דלאו לשם צורה של פתח נעשו, שהרי צשני עמנן נעשו הכתלים משא"כ צוה"פ של קנים אף שצוממדים מצחון למבוי, מ"מ ניכר שלשם פתח נעשו, אבל מ"מ רציו יבונתן ז"ל לא נוחל ליה בזה והסביר משום דענין צוה"פ הוא שיסתמו הקנים מקלת המבוי.

גם עיקר דברי הצ"ח ז"ל שם מאד נפלאו מנני שכל דבריו ז"ל שם צאוחו דיבור סוצבים דלחי כל שאינו גצוה למעלה מכי חמה כשר ונוראות נפלאחי דהא צבדיא מצוהר צסימן שס"ג סעיף י' דבלחי גצוה ג"ע מהקרקע פסול והוא מוכרה מלד עלמו דלא עדיף לחי שהוא מקלת סתימה מחילו היה כהן כותל שלם בכל משך רוחצ המבוי שהיה ג"כ פסול כשגצוה ג' דהו"ל מחילה שהגדיים צוקעים צה וע"ג ואולי דברים אלו ילאו מאזה תלמיד.

שוב מלאחי דבר זה מפורש צירושלמי צג' מקומות צרפ"ק דסוכה וצפ"ק דעירובין ה"ע וצכלאים פ"ד דנחלקי אמוראי אי צוה"פ כשרה למעלה מכי חמה ופרטינן למחן דמכשיר למעלה מכי חמה, מאי עדיפותא דצוה"פ מקורה שפסולה למעלה מכי, מה צין קורה מה צין פאה [פי' צוה"פ] ומשני פאה אינה מללת מרוח אחת [כלומר כשהמבוי פרוץ כל רוח רציעית] עד שחלה מנופפת מדי רוחותי [פי' שיהא גם צד הרציעי מנופף קלת על ידי הקנים שמכאן ומכאן] קורה מללת מרוח אחת פי' כשכל

הרוח הרצונית פרוצה, ע"י מפרשים, וצדקת הגר"א ז"ל לכלאים מפרש הכי פאה עד שהיה מגופפת מדי רוחות דקאי כ"ז על זל הרצונית של המצוי שיש לו למעלה קנה וצני לודיו קנים וגם קנה הקרקע סתום צהקנים העומדים שם על הקרקע [דגבזוכים ג"ע מהקרקע ודאי ח"ז לז"ה] משא"כ קורה שבזל הרצונית ליכא אלא קורה למעלה וצדקת ובהקרקע של המצוי כל המצוי פרוץ צלח שום סתימה ע"ש [דלפי המפרשים דחוק הלשון עוצא, דמדי רוחות האמור בפאה היינו שה"סתימה" בדי רוחות, ומרוח אחת האמור צקורה היינו שה"פורצה" מרוח אחת, אצל לפי הגר"א ז"ל אחי שפיר והכל קאי אסתימה שבזל הרצונית] ועכ"פ צין לפי הגר"א ז"ל צין להמפרשים מוצא דלז"ה פ' לריך שיכיו הקנים שמכאן ומכאן סותמים מקלה המצוי שחאה גם זל הרצונית מגופף.

אלא שהפני"מ מפרש דהני גיפופין ח"ל שיכיו גבוכין עשרה ע"ש ולא הצנתי מי הכריחו לזכ ואמאי לא פירש כפשוטו שהגיפופין גבוכין עשרה כמו גיפופין האמור צעירובין ל"ב ע"ב ו"ג ע"ש כל הסוגיא דהיינו קלה מחילה ממש [גידודי"י מתפרש קלה מחילה שאינו גבוע עשרה צעירובין ד"ו] וגם לפי הפני"מ בנד"ד לזכא צחוק המצוי חפילו גידודי חין זה לז"ה.

דכו פתחה צקן זוית, כיון שמקלה מן הרוח סתום והשאר פתוח עד סוף הרוח וכמשי"ת לעיל, ואחא אמרין אלא, על גבין, פירוש לא דקס"ד דהזמורה היתה נמו על קלה מחילות אלא, רק"ע על גבן, פירוש רק על ד' הקונדסים הי' זמורה מתוחה, וכל הרוח הי' נחשב לפתח, וכה"ג חינו מן הכד וכמשי"ת לעיל ואחי שפיר, וקלרתי צכ"ז.

ועל חדות דצני בירושלמי פ"ק דעירובין ה"א קרוב לסופו שהביא יד"י מעכ"ת שליט"ה דאמרין כורי ר"ה צהבן דעבד לז"ה שחא לריך להכנס לפניו מחרצת חמות, צחמה הוא תמורה וקשה מאד להסביר מאיזה עטס יאערך שיעשה הקנים דוקא צחוק ד"ה לפניו מן המצוי והמפרשים לא ציחרו צזה שום עטס, ולולא דמסתפינא היה נראה שחא ע"ס [המלוי בירושלמי לרוב כידוע] ו"ל לריך להכנס לפניו, "משערה" חמות [ולא, "מחרצת" וחי' הכונה שיעמיד הז"ה צחוק פניו המצוי רחוק מהחלחוח, אלא לענין רוחב הפתח קאי והורה רב דאמר דלז"ה חינו מחיר ציורה מעשרה כדאמר רב החס וצבלי דייב וכו' דבר הלמד מענינו שהביא בירושלמי שם לעיל סמוך לזה דברי רב, וה"ק לריך להכנס [כלומר שאם המצוי רחב מעשר חמות לריך להסיף על הקנים שבצדקת] לפניו מעשר חמות כלומר עד שלא ישרא עשר חמות פתוח והשי"ת ינחנו צדרך חמת.

אחר כותבי כל הכ"ל רחיתי בחזו"ה עירובין סומן ו' ס"ק ע"ז י"ז מש"כ צדן זה דלא מכני קנים של לז"ה ש' חונים נראים מצפנים וקשה עתוקא מחדתה והנחתה דצדרי הכ"ל כמו שחם והמענין יצחק.

סימן ה

בענין קורה להיתר מבוי

כתב הרמב"ם ז"ל פ"ו משבת הלכה כ"ה וכן שתי קורות המתחייבות לא צו כדו לקבל אריה ולא צו כדו לקבל אריה אם יש צעתיבן כדו לקבל אריה ח"ל להביא קורה אחרת היתה אחת למעלה ואחת למטה רואין אח העליונה כאילו היא למטה והתחתונה כאילו היא למעלה וצבזד שלא תהיה עליונה למעלה מכי ולא תחתונה למטה מעשרה ולא יהיה צנייהם שלשה עפחים צערוחין אותה שירדה זו ועלתה זו צכוונה עד שיעשו זו צבזד זו עכ"ל וזכו כר"י צדרי יהודא צעירובין דף י"ד ע"ש, והנה הרא"ש ז"ל צפ"ק דעירובין סי' י"ח כתב צשם מהר"ם ז"ל דלית הלבחא כותבי דחא חצוי חמר החס דר"י צר"י דאמר רואין אח העליונה כ"י סצר לה כצורה דאמר היתה של קש רואין אותה כאילו היא של מתכות וכיון דאין קיי"ל כרצן דצענין צריאה צחמה כדו לקבל אריה ה"ג לא מכני אחת למעלה ואחת למטה [וכיינו משום דצפועל הכי חונים מקבלים אריה] ועתוס' שם ד"ה וצבזד, וכן חמת דלולי דצרי חצוי היה מקום לומר דכיון דשתי הקורות ציחד צריאים ורואייים צפועל לקבל אריה חילו היו זה אלא זה, ודך משום דחונים מונחים כהוגן ח"ל להם לקבל אריה ה"ג דומה לעקומה ועגולה דכשר גם לרצן כמש"כ הרא"ש ז"ל שם ושאר פוסקים, כיון דמה שאינם מקבלים אריה חינו מתחת חסרון צריאות אלא מתחת העיגול והעיקוס וחי' צעתי קורות דכוותה אצל הכי חזינן דחצוי סוצר דאחת למעלה ואי למטה דומה לשל קש ויינו משום דגבי אחת למעלה ואי למטה הכי צכ"מ שיניח אח האריה יהא חסרון

והנה צדק י"א קאמר ר"ח דלז"ה ששעאה מן הכד לא עשה כלום ופירשו הר"י ז"ל וברא"ש ז"ל צשם רב האו גאון ז"ל וכ"פ הרמב"ם ז"ל דהיינו כגון שעשאה מן זדו של כותל דכ"ל פתחה צקן זוית ולכאורה הכוונה שהעמיד הקנים מחוץ לכותל דכל הרוח רצונית פרוצה ומשוי"ה הו"ל פתחה דקן זוית דאי הקנים מצפנים ח"כ כצר חין הפתח צקן זוית ממש אלא משבו רחוק מהקן [ומה שכוותו החוס' ד"ו ד"ה דפתחה, דכל שעשה כעין פתח צמחוח ומשקוף שפיר מהני, מהא דדף ה' דפתח לה צקן זוית, זה מתיישב לדעת הר"י ז"ל ודעימי עפ"י מש"כ צפיר"ה ז"ל דף ה' שם דחצוי פליג צחמה על זה משום טעמא דפתחה צקן זוית לא עבדי חונגי עיי"ש] ולפי"ז להרשב"ה ז"ל צחידושי עירובין דפליג צזה ומכשיר צכ"ג, יהא מוכה דכשר גם כשהעמיד הקנים מחוץ להמצוי אבל נלעג"ד דאין כוונת הר"י ז"ל שהעמיד הקנים מחוץ למבוי צאופן שאינם נראים כלל צפנים, דאף שהעמיד הקנה צפנים קרי ל"י קרן זוית כיון שאין הקנה רחב עפ"ה [ואולי לריך ג"ע לאפקוי משם קרן זוית] ואילו עשה כל הרוח פתוח היה שפיר ודאי מכני כמבואר צדק ו' וצכ"ד דמתירין מצוי צלז"ה שחא קנה משבו מכאן וקנה משבו מכאן, אלא דלפי שהוסיף וחסם קלה מלדו אחד והקן השני כולו פתוח הו"ל פתחה צקן זוית דזה גרע מאילו כולו פתוח [ויש רק שני קנים צעני צדי המצוי] שזכו צורתו של פתח.

ובזה יתיישב היעב הקשויות הגדולות שהקשה הרא"ש ז"ל על פי הר"י ז"ל דאי לז"ה מן הכד היינו צקן זוית מחי קאמר, "אלא על גבין" חין הוי על גבן היפך מקרן זוית, וחו דגבי כלאים שמתח זמורה ע"ג ד' קונדסים האין יתפרש שם על גבן ומן האד, עיין צגמח"ד דף י"א, ונראה על פי מה שכתב צפיר"ה ז"ל שם דצחוה מעשה צענין ד' קונדסים הוסיף עוד קנים סמוכים ז"ל לשם מחילה אלא שהשאר פתח ע"ש [והר"ה ז"ל לשועתו מפרש שכנגד הפתח לא היה כלל זמורה על גביהן וחו לז"ה מן הכד ע"ש היעב וצחי הרשב"ה ז"ל] ולפי"ז גם רב האו גאון ז"ל ודעימי יפרשו הכי, אלא שמפרשים שהזמורה היתה מתוחה גם כנגד הפתח, ומשוי"ה הוא

גאון אשכנז שליט"א

תשובות

אורח חיים סימן נח"נט

קובץ

פר

תשובה

בס"ד בין המצרים חרש"ם

לידידי הנעלה הרה"ג המצויין מהור"ר חנוך העניך שליט"א קרלנשטיין, בעמח"ם חק המלך. ברכה ושלוי רב.

על אף מרדותי דחקתי א"ע להשיבך בקיצור.

ט"ז רס"י פ"ט, ומעתה באיסור לאכול בשר אחרי גבינה צהובה נעי בערוה"ש סי' פ"ט אות י"א שוויצור קעז" שיש בהם הרבה שמנונית והטעם נמשך הרבה זמן].
ועי' פרי"ח שהוא חולק על הט"ז וז"ל, בגבינה קשה שייך טעמי' דהרמב"ם כי גם גבינה בין השיניים מיקרי גבינה, אכן בגבינה רכה לא שייך הטעם של הרמב"ם, אך להטעם השני, בגבינה צהובה שהוא חריף וחזק והטעם נמשך אין נ"מ במה שנתרככה.
בברכת התורה
יוסף שלוי אלישיב

א'. הלכה פסוקה באו"ח סי' תקנ"א ברמ"א אסור ליתן כלים לכובסת נכרית לכבס מר"ח ואילך" ובשע"ת שם אף להפר"ח דאמירה לעכו"ם בשאר איסוד"ר שרי, משום חומרא דט"ב נהגו לאסור, ועי' שע"ת סי' תצ"ו בבן חו"ל הנמצא בארץ נודעתו לחזור לדעת גדולי אחרונים אסור לו לומר לבן א"י שיעשה מלאכה עבורו ביו"ט שני, ואיפשטא הבעי שלך.
ב'. לא נכונה השמועה כי לא נשאלתי ע"ז. אכן לדינא תרי טעמי נאמרו בהא דאסור לאכול גבינה אחרי בשר: א, מפני טעם הבשר נמשך עד זמן רב, ב, טעם הרמב"ם משום דבשר בין השיניים מיקרי בשר (עי'

סימן נט

בענין תקיעת שופר, - צוה"פ, - גירות

ערב ראש השנה תשנ"ו

לכבוד ידידי הרב הגאון המובהק מהור"ר שרגא פייוול כהן שליט"א ברכה ושלוי רב.

וזל"ש צוה"פ שעומדת לפנינו מכותלי בתוך החצר - בלחי כה"ג שאינו ניכר בתוך חלל המבוי אינו לחי, מ"מ בצוה"פ דמחיצה גמורה היא אם הקנה העליון בתוך עשרים שיש היכר ליוצאים ונכנסים תו לא איכפת לן בהכירא בקנים התחתונים ע"ש ועי' במקור"ח בסוה"ס בתיקוני עירובין ובשו"ת בית שלמה סי' נ"ד.
ג. מ"ש בדבר הקו' על המנ"ח, הנה בהמ"ע ותקעתם בחצוצרות על עולתיכם אף אם נאמר דמדברי קבלה מחויבים לצרף גם שופר - ואכן כן מבואר בר"ן פ"ד דר"ה, זל"ש "ואותן שנהגו לומר

א. ע"ד השאלה, נכרי שנתגייר בלא קבלת מצוות אם חל הגרות או שאמר בפיו שהוא מקבל ולבו בל עמו, ואין ספק בדבר שאין פיו ולבו שוין.
דינן כגוי לכל דבריו. עי' שו"ת בית יצחק יו"ד סי' ק' ואפי' בדיעבד לא הוה גר כלל, דקבלה בלב בעינן, גם הכותים בשעתם אמרו בפיהם שמקבלים עליהם לשמור ולעשות ע"ש.
ד. בדין צוה"פ אם צריך שיהיו הקנים שמן הצדדים נראים לעומד בפנים. עי' חת"ס ח"ו סי' ל"ב,

בעקבי הצאן

שהיה המעשה כחשבון הנ"ל, דלגבי הבעה"ב אמר שכדאי הוא הג"ר משולם לסמוך עליו, כי שיטתו איננה מוטעת, ושפיר אפשר לומר בכה"ג דהלכה כדברי המיקל בעירוב. אבל הוא

וב"ב לא טלטלו בו. ולאחר כמה שנים, שכבר היו הבעה"ב כפופים להוראותיו, אז כבר הי' אסור אף להם לסמוך על דעת הג"ר משולם, ועיין.

סימן יג

בענין תיקון עירובין בעיירות

א. צוה"פ אי בעיא היכר כתוב בסוף ספר מקור חיים (לבעל נתח"מ) בקונטרס תיקון עירובין, שאין להעמיד קנה צורת הפתח במקום מוקף ד' מחיצות. ועי' אבני נזר חאו"ח (סי' ר"צ), דהמדויק היטב בלשון הרב מקו"ח, יראה להדיא שכתב כאן ב' טעמים נפרדים לדין זה. הטעם הראשון, דלצוה"פ בעינין היכר והכא חסר ההיכר. ועי"ש (בתשו' רצ"א סק"א) שטען נגד טעם זה, דעינין היכר לא שייך אלא היכא שיש מחיצות המתירות מדאורייתא, ורק מדרבנן אסרו לטלטל עד שיעשה שמה היכר. אבל בצוה"פ שמועיל בכל הד' מחיצות, משום דהפתח הוא כמחיצה, ויש כאן ד' מחיצות, למה לי היכר. ועי' משנ"ב לסי' שס"ב ס"י בבה"ל ד"ה כשכל, בשם הפרמ"ג, שנחפך בצוה"פ של ד' קונדיסין, אי הויא מחיצה דבר תורה אף לחייב הזורק לתוכו מרה"ר, או דצוה"פ מהני רק להתיר כרמלית או פרצה יתר מעשר, דמן התורה הוי מחיצה, ומשו"ה מהני צוה"פ. ועי' חזו"א (סי' ע' ס"ק י"ג) שהכריע בספק הפרמ"ג הנ"ל כדעת האבנ"ז שהבאנו, דצוה"פ מ' רוחות מהוה רה"י מדאורייתא, ולא רק דמהני לכרמלית דרבנן, והכריח כן ממאי דמהני צוה"פ להתיר בכלאים דאורייתא (גמ' ערובין יא.). ועי' בס' מנחת ישראל (למס' ערובין שם) דבאמת אינה ראייה, די"ל דאף דהויא מחיצה

דאורייתא לגבי כלאים, אינה מחיצה דאורייתא לענין דין רה"י דשבת, דשאני שבת מכלאים, דלגבי כלאים סגי במחיצה המפסקת בין התבואה שזורעים בשדה הצפוני לבין הגפנים שזורעים בשדה הדרומי. משא"כ לענין רה"י של שבת, דלא סגי במחיצה המפסקת בין רה"ר לרשות זו, אלא דבעינן מחיצות המקיפות לרשות זו בכדי לשוויה לרה"י, דגדר רה"י הוא: רשות (של דעי' דרשות) המוקפת מחיצות מסביב לה, וממילא יש לחלק ולומר, דבצוה"פ, שפיר חשיבא כחפצא של מחיצה מדאורייתא, ובהכי סגי להתיר בכלאים. אך להוות רה"י, דבעינן מחיצות המקיפות, אולי עדיין יש מקום לומר כסברת הרמ"ג, דלזה לא מהניא צוה"פ מדאורייתא, דטוכ"ס אין הרשות שבפנים חשובה כמוקפת¹. ועמג"א להל' סוכה (סי' תר"ל סק"ב) שהביא בשם הירושלמי, דלצוה"פ בעינן שיהא נעשה לשם כך. ועי"ש בפרמ"ג, דמיירי באינו נוגע, דאו אית ל' להירושלמי דבעינן נעשה לשם כך. אך בנוגע הקנה שע"ג לשני הקנים שמן הצדדים, בהא לא בעינן שיהא נעשה לשם כך. ונראה דהפרמ"ג לשיטתי איל, דס"ל דאין דינה של צוה"פ כמחיצה לשבת מן התורה, ורק מהניא מדרבנן, וכנ"ל, ולהכי ס"ל דבעינן היכרא לצוה"פ, [וכדעת המקו"ח שהבאנו בפתח דברינן], ובקנה שע"ג שנוגע, שפיר איכא

(1) ועמש"כ עוד בזה בס"י ל"ט אות א'.

סימן יג

סא

היכרא, וכדאיחא בגמ' סוכה (ב:), דכיון דדפנות מגיעות לסכך, מישלט שלטא ב' עינא. ודוקא באינו נוגע, חסרה ההיכרא, אא"כ נעשה לשם כך. וכעין חילוק זה ממש עי' מאירי לעירובין (ב:), דכי היכי דמהניא צוה"פ לרחב מעשר אמות, דכוותה מהניא לגבוה מעשרים אמה, דא"צ למעט חלל גובהן, דאין לך היכר גדול מצוה"פ. ועיין שם עוד (ג:): ואם היתה גבוה מעשרים אמה, יש לה ג' תיקונים... בצוה"פ... והוא קנה מכאן וקנה מכאן וקנה ע"ג, והוא שיגיעו קני הצדדים לקנה העליון. ועי"ש בהערות הגרש"ז ברוידא, שליט"א, (אות קל"א), דיל"ע למה סתם המאירי כמ"ד צריכין ליגע, מאחר דלא קיי"ל כוותיה, ונראה דדוקא הכא, דמיירי בגבוה למעלה מעשרים אמה, ליכא היכרא אא"כ נוגע, דלמעלה מכ"ף אמה לא שלטא ב' עינא. ודוקא בצוה"פ למטה מכ"ף הוא דקיי"ל דא"צ ליגע. הרי דס"ל להמאירי להדיא כסברת המקו"ח [שבפתח דברינן], דבכל צוה"פ תמיד בעינן היכרא.

ב. רה"י דשבת כסתום דמי וטעם שני כתב הרב מקו"ח לחידוש דינו, דכסתום דמי. ונ"ל בכונתו עפ"י הגמ' ערובין (צב.) חצר גדולה שנפרצה לקטנה, גדולה

(2) עי' ח"י הגר"ח על הרמב"ם פ"ז מהל' שבת, שחילק בין עשיית לחי מעצי אשרה לבין עשיית קורה מעצי אשרה, דקורה בעיא שיעור בגופה, ולהכי אמרינן בה דכתותי מכתת שעורי, משא"כ לחי, אשר דינו כמחיצה, ובמחיצה לא בעינן שיעור בגופה, אלא, דלשוויי רה"י בעינן שיהא המקום מוקף מכל צדדיו, ובעצי אשרה דאמרינן בהו דכתותי מכתת שעוריה, אין הביאור דחשיב כמי שאינו, כמבואר להדיא בר"ן שעל הרי"ף (לגטין דף כ"ף), אלא שחסר לו לאותו החפצא החשיבות של שיעורים. וכוונתו למחיצות לא בעינן שיעור לגוף המחיצה, וסגי כמה שהמקום מוקף מסביבו. וי' טפחים

דבלא"ה קיי"ל דיגופי דמשני הצדדים, כמו שפועלים לשוויה להך פרצה כמחיצה לגבי הגדולה, הכי נמי היתה חשובה כמחיצה אף לגבי הקטנה, ודוקא מפני שנכנסין כותלי הקטנה לתוכה הוא דלא שייך לומר כן. וביאר באבנ"ז (סימן רצ"א סק"ג), דבנכנסין כותלי הקטנה, כיון שיש מחיצות בין גיפופי שמשני הצדדים, אינם יכולים לסתום. כלומר, דמחיצות רה"י דשבת פועלות שהמקום ההוא חשוב כמוקף, וא"א שוב לומר ששום מחיצה אחרת עוברת דרך בה².

הראשונים שעל גבי הקרקע מצורפים הם להקרקע, וכדילפינן ל"י להך יסוד במס' סוכה (ה:), דמעולם לא ירדה שכינה למטה ולא עלה משה למרום, והשכינה שרתה ע"ג הכפורת שהיתה בגובה י"ט למעלה מן הקרקע, הרי דהאור עד גובה י"ט מצורף הוא להרשות שתחתיו [והשוה מש"כ בס"י ל"ה אות א']. ולהכי, בכדי לשוויי לרה"י בעינן שיהיה המקום מוקף מחיצות גבוהות י"ט, דכל אותו האויר (עד גובה י"ט) הרי הוא מצורף אל אותה הרשות, ובעינן להקיפו נמי לכל אותו האויר בכדי לשווייה להמקום כמוקף. ועי' תוס' סוכה (ד:): סוף ד"ה פחות, שכתבו לחלק

וה"נ נראה דר"ל המקור"ח לגבי צוה"פ, שא"א להעמיד הקנה בתוך רה"י אחרת, באופן שהקנה שע"ג עוברת דרך מחיצה שלמה אחרת. [ולכאורה נסתלקו בזה כל תמיהות הרב חזו"א (סי' ע' ס"ק כ"ב) ע"ד המקור"ח]. ובפשוטו היה נראה שהוא כלל דאורייתא.

ג. בגדר דין תל המתלקט

וע"י תשובות הר צבי לאור"ח (ח"ב סי' כ"ג), אם מותר להעמיד הקנה שמן הצד ע"ג תל המתלקט, שהגרא"י קוק החמיר בזה, והגרצ"פ פרנק היקל, ולפי דרכו של האבנ"ז הנ"ל י"ל, דתליא הך מילתא בבעיא דאורייתא, בגדר הך דינא דתל המתלקט, אי הוי דינו כמחיצה ממש, אע"פ שמתלקט מתוך ד"א, ואין לומר בו לבוד, אעפ"כ דנים עליו כאילו כל זקיפת המחיצה עומדת תוך ג"ט על פני שטח הקרקע; או דנימא דאף דאין שמה מחיצות כלל, מכ"מ על גבי התל נידון כרה"י, מפני היותו מקום מוגבה י' טפחים מן הקרקע. ובאמת, כבר נחלקו האחרונים בדין תל, אי זקיפת צדדי התל דינם כמחיצה, וממילא, ע"ג התל דינו כרה"י ככל רה"י דעלמא, מכח זה שהמקום ההוא מוקף מחיצות מכל הצדדים; או דנימא, דדין רה"י דתל הוא דין בפני"ע, מפני היותו מקום מוגבה י"ט מע"ג הקרקע. ע"י מרכבת המשנה פ"ד מהל' שבת ה"טז, שהביא בשם הר"ר דוד ערמאה שכתב בכיארור הרמב"ם, דתל דינו כרה"י בלי מחיצות כלל. וכתב על דבריו הרב מרכה"מ, דעם היות ששיטה זו יש לה פנים מסבירות בלשון הרמב"ם, מכ"מ אין לה מקום כלל, והאר"י מאוד בסתירת שיטתו.

אפילו אם נניח כדעת הרב מרכה"מ הנ"ל, דתל דינו כרה"י שע"י מחיצות ממש, עדיין

יש מקום לחלק ולומר, דהיינו דוקא בתל ממש, אבל בתל המתלקט, מאחר שאין צדו זקוף, ואין כל גובה היו"ד טפחים של המחיצה נמצאים תוך ג"ט שעל פני שטח הקרקע (דנימא בהו לבוד), שדינו כרה"י מבלי היות לו מחיצות מסביב.

ד. ב' דיני רה"י לשבת

והנה ע"י גמ' ערובין (צ"ג): דלר' חסדא, גידוד חמשה ומחיצה חמשה אין מצטרפין, עד שיהא או כולו בגידוד או כולו במחיצה. ומרימר פליג עלי', והלכתא כמרימר. ובדעת רב חסדא הסובר שאין מצטרפין ה"י נ"ל, דשיטתו מבוססת על שתי הנחות: א) ס"ל כדעת הררד"ע הנ"ל, דגדר רה"י דתל הוא דין רה"י בפני"ע, המתהווה בלי מחיצות, אלא רק מכח היותו מקום דע"ד המוגבה י"ט מן הקרקע, וממילא שפיר מצריך ר"ח שיהא או כולו במחיצה או כולו בגידוד, דאלו הן ב' דיני רה"י שונים לגמרי זמ"ז, ובעינן או שיהא לו דין רה"י מדין מחיצות יו"ד, או שיהא עליו דין רה"י מפאת היות קרקעית המקום מוגבה י"ט מע"ג הקרקע. אבל לצרף ה' טפחים דמחיצות, עם היות קרקע המקום מוגבה ה' טפחים, זה אינו מסתבר. ב) סובר רב חסדא, דאף דלגבי החצר התחתונה שפיר מצטרפים, וכלשון הגמ', הואיל ורואה פני עשרה, כלומר, דלגבי החצר התחתונה אין כאן לפנינו תל ה' עם מחיצה ה', אלא חריץ ה' עם מחיצה ה', וחריץ בודאי דינו כמחיצה ממש, הואיל ורואה פני האויר של המקום המוקף, מכ"מ לגבי החצר העליונה שפיר סובר ר"ח, דאין כאן מחיצה, ואותו המקום מיקרי מחיצה לגבי צד אחד (כלפי החצר התחתונה), ולא לגבי צדו השני (כלפי החצר העליונה).

מסביבו, אפילו אין שמה חפצא של מחיצה, נכן שמעתי מכ"מ מו"ר הגר"ד סולובייצק, ז"ל, בכיארור כונתם, עפ"י דברי הגר"ח הנ"ל.]

והנה להלכה קיי"ל דלא כר"ח אלא כמרימר. ויש להסתפק בדעתו, איזו משתי ההנחות של ר' חסדא פליג, אי פליג אהנחה א', וסובר דגם התל דינו כמחיצה אף לגבי החצר העליונה, וליכא דין רה"י כלל מבלי מחיצות; או דמסכים עם הנחה א', ורק פליג אהנחה ב', וסובר דכל שדינו כמחיצה כלפי צדו האחד, ממילא הוי דינו כמחיצה אף לגבי צדו השני; או אולי י"ל דפליג אשתי ההנחות דר"ח גם יחד.

והנה בערובין (פז): מבואר דגוזזטרא הבולט מן הבית, דינו כרה"י, ועיי"ש בתוס' (ד"ה גוזזטרא) שעמדו על כך, ותימא, כיון דאין לה מחיצות, אמאי הויא רה"י... וי"ל דבקיעת דגים לא הויא בקיעה... א"נ סתמא פתוח לרה"י, והויא כחורי רה"י, דכרה"י דמי. הרי להדיא שכבר נסתפקו התוס' בנקודה זו הא', אם שייך להיות רה"י שלא ע"י מחיצות, אלא רק מפאת היות קרקעית אותה הרשות מוגבהת י"ט מע"ג הקרקע. והיא היא המחלוקת שבין הררד"ע והרב מרכבת המשנה, ותליא בהבנת מרימר (אשר כוונתי קיי"ל), אי בא לאפלוגי עליה דר"ח בהנחתו הא' או לא.

ה. ה"י חזו"א בסתימת מחיצות

ובנוגע להנחתו השני' של ר"ח, אי פליג מרימר על זה או לא, ע"י חזו"א חאו"ח (סי' ק"ז אות ז') דבזה"י יש היתר מחזור ומרווח לכרכים שלנו, דבאמת כל השוקים והרחובות הן רה"י גמורה מן התורה, דכולן תמצא בהן אחת המוקפת ג' מחיצות, [דמדאורייתא סגי בעומד מרובה על הפרוץ, וענין הפרצה יתר מעשר אינו אלא מדרבנן, כאשר הביא המשנ"ב בשם הפרמ"ג — הובאו דבריו לעיל לענין גדר דין צוה"פ, וכן הכריע חזו"א שם סוף אות ח', כדעת הגאון בעל בית אפרים, ודלא כהרב משכנ"י. וכן תפס בפשיטות בתשו' אגרות משה או"ח ח"ב סי' צ"ז, והיא רה"י, וכל

הרחובות הפתוחות לה רה"י וכו' וכו'. והנה תפס כאן חזו"א בב' הנחות, מבלי להוכיח אמיתתם. הא', דכשיש עומד מרובה על הפרוץ, והחלק הפרוץ איננו מבטל את השם מחיצה, כי נדון הוא כפתח ולא כפרצה, דלא רק דאינה מהווה פרצה בהמשכיות של אורך כל המחיצה כולה, אלא שאף חשוב כעומד ממש, וכאילו כל אותה הפרצה סתומה מכח ההלכה דרובו ככולו ועומד מרובה על הפרוץ. וב', דמינו דחשיבא כסתימה וכעומד כלפי רה"י שמבפנים, חשובה נמי כסתימה וכמחיצה כלפי הרחוב הפתוח לה.

והנה ההנחה הא', דהחלק הפרוץ מהמחיצה חשוב כאילו הוא עומד ממש, ולא רק דליכא הפסק בהמשכיות המחיצה, נקודה זו אולי יש להוכיח מתוספתא דכלאים המובאה בגמ' ערובין (טז). דכל שיש מחיצה המפסקת בין שני שדות, מותר לזרוע גפנים מכאן ותבואה מכאן מבלי להרחיק ד"א. אכן אם יש פרוץ כעומד במחיצה, כנגד העומד מותר, וכנגד הפרוץ אסור. ואם ה"י עומד על הפרוץ, אף כנגד הפרוץ מותר. הרי להדיא, דבעומד עה"פ, והפרצה איננה יתירה מיו"ד אמות, דאף כנגד הפרוץ מותר לזרוע גפנים מכאן ותבואה מכאן, דחשיב כאילו הפרוץ כולו סתום, מכח ההלכה דרובו ככולו.

אכן, עדיין יש מקום לערער על הוכחה זו ולומר, כסברת האחרונים שהבאנו לעיל [לגבי ספקו של הפרמ"ג, אי מהניא צוה"פ לשוויה רה"י דאורייתא א"ל], דיש לחלק בין מחיצות דכלאים לבין מחיצות דשבת. דבעומד מרובה על הפרוץ, מדין רובו ככולו נידון כאילו יש שמה חפצא של מחיצה המפסקת בין שני השדות למשך כל האורך שביניהם, ואפילו במקום הפרוץ, וכל שיש הפסק בחפצא של מחיצה בין שני השדות, בהכי סגי להתיר איסור כלאים. אך עדיין לא הוכחנו דמדין עומד מרובה על הפרוץ יהיה נידון החלק הפרוץ